CIPANDE CA BUMO

UBUSHIKU bumo Joni Bowa alefuma ku mashitolo, nanina na pa ncinga ya banalume. Mu shila asanga cikashana umo ifi uwawama ngo lutanda lwa mu mulu, na mafiga nge beseni, naiminina mu mbali ya musebo,alelolesha ukwalefuma Joni. Cilya Joni apalama, cikashana atampo kulolesha ku ncinga yali na Joni pakuti amone nga kuli pompi ashimeko, pantu incinga yakwe yalipompolweke. Ku ishuko nangu lishamo katwishi incinga yakwa Joni yalikwete pompi nao umusuma saana, Joni talati apite, cikashama aimya ukuboko ati:"Please gentleman, njashimeniko pompi wenu impopeleke incinga yandi naipompoloka".

Mukwai Joni kuti cilia alolesha uwamwiminika, acenwa ku fimenso fyakwa cikashana ifyabutisha. Kuti pa kwimika incinga ati awe no kuwa, mu mutima ati no kuti kwena nalishuka pa kulanda na cikashana wa musango uyu

Joni asomona pompi ku ncinga atambika na cikashana nao apoka, asantika ati, "Santi sana mukwai".

Umukashana cilya atampo kupompe ncinga, Joni alemuloleshafye, awe limbi ico amona talepompa bwino elyo amwipusho ati: "Bushe kuti namwafwako ukupompa?"

Umukashana: "Mukwai kuti nashukila fye uluse lwenu santi".

Joni apoka pompi alapompa, cikashana aikata incinga shonse shibili. Cilya Joni acili mu kupompa cikashana alemulolekesha, asuka amwibukisha, e pa kwipusha ati: "Bushe niwe aumwone uwaingishe mpila ishikali lilya ba kitwe baishile

Joni: "Ee mukwai nine wine, bushe kanshi e mpila ishikali ni shilya?"

Cikashana: "Ee kwena shalikalipe mwe! Tamulemona jontie w aba kawe afililwe no kushiikata."

Joni atemwa sana pa kumfwa cikashana ali ne lyashi ilitali ne nsoni takwete.

Cikashana akonkanyapo ati: "Bushe lilya isina balemulumba mu mpila ilya 'Jonie' e shina lyenu?"

Joni: "Mukwai abana ba muno Mufurila eco ibulenga kulowa, batini efyo bafulunganya inshina lyandi! Ne mwine nine John, nomba bena batila Jonie.

Elyo Joni atontonkanya ukuti, umukashana aishiba ishina lyakwe, nga ena cinshi ashingafwaila kwishiba ishina lyakwe. Asuka aipusha ati: "Nga kanshi imwe ishina lyenu nimwe bani?"

Cikashani: "yangu na cine! Ala mukwai nindala. Nine Janet Phiri. Kwena muno Mufulira nshilakokolamo sana, ndi mweni. Nafumine nombaline ku Lusaka ukwikala abafyashi bandi. Batata bansenga baku Petauke, lelo bamayo bena Basezuru ba ku Salisbury ku Rhodesia".

Nishi apo Joni napwa fye kale ukupompe ncinga, amono kuti cikashana talefwaya kumusha bwangu, ati no kuti lelo lyena nokulumuna icamucila utali?"

Ifyakulanda fyati ficepe, elyo Janet aipusha Joni ati: "Bushe mwikala kwi muno Mufulira?"

Joni: "Mukwai njikala ku Mine Compound".

Janet: "Oh, kasha natwendele pamo, pantu na ine wine uyu wine musebo walola uko njikala".

Joni: “Mwikala kwi?”
Janet: njikala pa yadi pa Mr. Thorncroft, epo ndela abana bakwe.
Joni: “Oh, pa Mr. Thorncroft nalipeshiuba sana, mpitapo fye pee. Kasha epo mwikala?”
Janet: “Ee mukwai”.

Awe bonse babili banina pa ncinga shabo shatwamba: na lilya ipenda cibemba utila cufya bashimbe’ lyafikishiwa. Mu shila Joni alashimikila Janet ifyo incite abomba yayafya kabili ifyo ifwaya ukutontonkanya, Janet nao amushimikile ilyashi lya ku Lusaka na ku Salisbury. Bati bafike apapatukile akamusebo kalola pa Mr. Thorncroft baika pa ncinga bonse, janet atambika Joni ukuboko ukumushalikapo; ati kafikenipo mukwai, natotele sana pa kungafwa ukupompe ncinga. Ndesubila tukamonana na limbi”.

Joni nao ati: Efyo mukwai, shalenipo, ala na ine wine natotela sana pa kunsansamushako pa kashita aka twaposa babili nenu. Nga mulapitila ku biaolo, kuti mwaisamfwaila ku mutupule wa mabotolo, eko nkaba mailo akasuba”.

Janet: “Natotela sana mukwai, nkesha ukwisafikako”.

ICIPANDE CA BUBILI

JANET mu mutima wakwe alefwaya sana ukutemwikwa kuli cilumendo umo uwalumbuka ku micitile imo iya mu tauni, ukucila imisango ya fyangalo. Kanshi ubushiku amwene Joni alepante mpila nga ku mashini, atampile ukufwaye nshila ya kukumanishamo Joni no kulanda nankwe no kucite cibusa nankwe. E calenga bulya bushiku bakumene na Joni cali fye nkuma; e lilya lyashi mwaumfwa natantalila.

Janet nelyo ali fye umukashana uwamulenga, abo baleyangala nankwe ku Lusaka balimusambilishe imisango ya buwelewele, ilya pa cina tauni batila 'bukapenta'. Lelo nelyo ali ni kapenta, ali uwaicinika, talefwaya fye ukutemwikwa kuli umo uwakumulisha ubusaka no kumufwika bwino. Ukufwayo kupwa kwena tatalile akulota mu mutwe wakwe, palibufi nga kukwata umwana kwena apatile kumo no mwanakashi amona apaapa umwana. Bakapenta baieyangala nabo mu Lusaka e bamufundile bati: "We mukashana nga wakwata umwana kuti wasanguko mukote, na balumendo teti bakuposeko mano nakalya fye". Aya e mafundisho Janet ali nayo mu mutwe inshita shonse.

Joni uko aile, ababiye bayacula nganshi ku kukutika ku lyashi limo line ilya pali Janet Phiri. Ifyo napangene na Janet fyena afisa ku babiye, apela fye pa kulumbilisha ubusuma bwakwe.

Mu nshiku ya Mulungu akasuba, Paul, Robin, ababiye bakwa Joni, na Joni wine bafwala bwinobwino pa cina America, baisaima balaya na ku biaolo. Bashifika fye mu biaolo, balapingushanya umwakuti balenwena ubwalwa. Joni alaeba ababiye ati: "Bane natutale tunwepo ubwa cibuku panono, tunwe ici kopo cimo icikalamba, elyo tubwele ku ng'anda ya mabotolo". Ababiye bonse basumina.

Paul ayashita ubwalwa balanwa no kunwa. Cilia baikala inshita yapita, Joni aima ukuti ntandaleko mu biaolo, kuti ende ngefi fyalyana na banalume. Banalume abati: "We mwana kanshi uli muno! Ala mune enesha mpelako 2s 6d nshitemo ubwalwa".

Bwangubwangu Joni afumya 2s 6d, apela banalume; nabo nece bakololwe balamweba abati: "Mwaice Joni ulubuli telo watesha?"

Joni: "Iyo mwe bafyashi ico nomba twalifumamo kano fye nishi uwangumamo ikofi, wena kuti twashingwana nankwe."

Joni na babiye bati bapwe ukunwa ubwalwa bwa cibuku, bafuma mu citenge, balola ku mabotolo. Joni atampa ukulolesha, mpanga yonse ukuti amone janet nga naisa kale. Afwaya, afwaya, nakalya Janet tewakumoneka.

Paul nakabili ayashita amabotolo ya stautu mutanda. Lilya Joni na Robin balelolesha umunabo uuleleta amabotolo, na Janet afika. Atala aiminina pa mwinshi, alalelosha mukati pakuti amone apekele Joni. Awe Joni amumona, ayako ulubilo ku kumukumanya.

Apo nishi cikashana Janet nafwala icina Salisbury; ku menso nasubako paunda umbi nabikako na sani-glasi ico akasuba kalibalikishe. Pa kuposha Joni abala afulako amaglasi. Bashipwa fye ukuposhanya. Bakumbatana balaya na ku tebulo uko ashile ababiye. Kuti balafika pa tebulo, Joni alalangilila Janet ku babiye ati: "Bane uyu tuli nankwe ni Miss Janet Phiri, cibusa wandi".

Lilya Joni asosa amashiwi ya kuti ‘cibusa wandi’ Janet aseka no kuseka. Bonse baikala ku tebulo, balanwa no kunwa.

Joni tacamutwele ku kunwesha ubwalwa, kabili talefwaya na kuposesha ndalama shingi ku kushita ubwalwa. Kanshi ena atemwishishishe na janet. Nelyo kwena ashitile ubwalwa ubwingi pa nshita ii bwa kusansamusha fye umukashana, kabili ena takolelwe nga babiye no mukashana wine.

Ilyo ing’oma ya jaivi yatampile ukulila, Janet aipusha Joni nga kuti ajaiva. Joni asumina. Elyo Janet ati: “kanshi tuleya tufungululepo amolu, twanaka no kwikala”.

Pa kucinda jaivi, nangu pali abantu abengi, banono abalemoneka ne cipaale ukulingana na Joni na Janet. Paul na Robin bena ico bashamwene bakashana bakucinda nabo, balecinda fye babili bwaumebwaume.

Batini akasuba nako ifyo kapita ulubilo nga ulesansamuka! Joni ati aloleshe pa nkoloko yakwe, amona kwashala 10 minutes pakuti besale biaolo. Ninshi bakanyangu nabatampa kale ukufumya abantu ababelele ku mpela ya biaolo. Na cine cilia 10 minutes apwa, ne nyenjele ya kwisala yalila. Icishele Paul, Robin na Joni na Janet bafumina panse kuti babwelelemo kumwabo. Batala baminina panono pakuti Janet afwaye incinga yakwe apo ashile. Asuka aimona, alabwelela na pa balumendo.

Mukwai umo bali beminine balepume lyashi kunuma kwafuma na cilumendo umo ifi. Uyu cilumendo kuti alafika mupepi na Janet, atala amulolekesha ku mikonso; elyo kwati nalimo untu apena, auma janet pa musana pali cisaasa, ati no kuti: “Eko ndi kuli iwe mama nacansonsa”. Alaya no kuya.

Janet umutima wakalipa, neco uyo mulumendo tamwishiba na kumwishiba, aisapuminina fye pa kumutuka. Cilumendo alomfwa fye ifyo bamusebanya, neco pali na bakashana bambi mupepi, nabo bawela na kawele; cilumendo wa kantu abwela nalala na panshi. Joni cilia amona ulya mulumendo abwela nakalipa, alaeba ababiye ati: “Bane natube nga few batalukapo cinono, tumone ulya kapooli ifyo aleisacita”. Awe bonse baselapo cinono, baiminina filya akatalamukila: Janet ashala naiminina eka.

Cilumendo ulya cilia afika atuntumana na ku kushobola Janet ati: “We cikapenta we, nifwe uletuka mu cintubwingi? We mpulumushi ya muntu we, wabula ne ing’nda ya kusendemamo”.

Janet ico atesha insele shafulisha aleka na ku lupi ati fye cilumendo wine ulya pa kanwa na paa!

Joni apo ne mbwili baibepesha fye ku kwanguka ali fye pakati takwa Janet na cilumendo. Kwena Joni abula kwendesha ikofi lyasukwise ulya cilumendo nga lyashonawile Janet umutwe. Ekuti lilye kofi lyafikile pa kuboko kwakwa Joni. Bwangubwangu Joni aikata ulya cilumendo alamusopesha ati: “Umfwa iwe nga uletwala amano ya cisungu, nombaline kuti cabipa. Bushe uyu mukashana uletuka cinshi akucitile?

Umulumendo ulya ayasuka ati: “Bushe iwe cakukalipa shani? Niwe ulefwaya tulwe nobe ati? Leka kanshi nkufunishe nga tawanjishiba. Ishina lyandi nine Evas Daka ne mwina Fort Jameson; leka nkulebele ifyo ndebela abanobe”.

Joni pa kumulanga ifyo amusulile, napisha na maboko mu matumba. Evans cilia apwa ukupeta amaboko ye shati atampa no kupengela nalema na makofi. Joni wena eminine fye. Kuti cilia Evans apose kofi, Joni uwayanguka ngo lukoshi, kaluba nefyo ekete ukuboko akunyongela na panuma yakwa Evans; kabili amupilula amolu, Evans awa panshi ubuuseneme, atampa no kupapaata. Joni amulolesha e pa kumusopesha ati: “Iwe wapusuka sana, aukanaba Mungoni nga nakulopesha waumfwa!”

Evans cilya asumina abaletambako bonse balamuwela abati: “Eya asalenda, asalenda!”

Janet apo atemwa nganshi ico bamupokako. Nao pa kumona umulwani wakwe panshi mu kashita kanono afilwa ukushipikisha, atampa ukuseka.

Ilyo Evans aimine panshi tashingilile nelyo panono, akunkuluka fye te pa nsoni. Cilya Evans ashingilila, Janet alomba Joni ukuti amushindike pantu ifibantu nafikolwa ubwalwa epali mu nshila fyalamusokosha.

Joni te mukani, aeba Paul na Robin ati: “Bane natwala Janet kumwakwe, nalaisa nshapose nshita”.

Cilya bapalama pa yadi pa Mr. Thorncroft, Janet apilibukila kuli Joni ati: “Dali natotela sana nomba paipipa nalaya neka”. Awe bafunkana mu minwe, baloleshanya na mu menso, apo te pali smaelo. Joni atola ne nshila yak u maini.

Joni aciyakumanya ababiye, Robin alamwipusha ati: “We mwaume nga ilya nkulle waimwene kwi?”

Joni alashimikila ababiye ifyo bakumene nefyo basashike ilyashi ngo musungu wa mu ntungo.

Paul Canda nao ati: “nomba mwana ulefwaya kumupa atemwa ni bucibusa epela?”

Joni: “Kwena nshilati nande n
ankwe ilyashi lya musango yo pantu tatulaishibana sana”.

Robin: “Iyo boy, wena ulya taulingile kumupanya, uukulemenwe filya”.

Joni: “Ala mwe baume na ine wine amano nayalolako sana. Nshishibe icilengele. Mwalishiba na imwe ifyo napeta bkapenta, lelo ulya wena nankubulamo amabu”. Bonse balaseka.

Joni alebomba incite yakwe bwinobwino, basuka bamulundila ne mpiya, atampa no kupanga ukushita icitukutuku filya amwene abalumendo abengi bafikumanine mu mufulira.

Joni pa lwa kufwaya ukutambwa na bantu, talefwaya na kulala iyoo. Batini alasunga fye E40, atampa no kufwaya icitukutuku ca kushita. Alefwaya ukushita icipya atemwa icabombako panono.

Paul na Robin bena ninshi balishita incinga shabo, Joni ena afimbile fye icitukutuku. Talefwaya na kushimikilako ababiye, alefwaya bakapulikilwe fye nashita

Ubushiku bumo aileshimikila banalume ukuti alefwaya ukushita motasaikolo, nabo neco bali na mano ya mu tauni, neco Joni alebafwa mu twinge, balitinine ukumukanya, bati fye: “Ee cikulu uleenda bwino mu tauni, tauipeye atemwa ukwipaya abantu babene”.

Akasungu balebomba na Joni, akalumendo ifi, kali ne citukutuku cilia batila ‘Triumph’ kalefwaya ukushitisha pantu kena kalefwaya ukushita motoka.

Akasungu kaipusha Joni nga alefwaya ukushita icitukutuku cakako. Joni atemwa sana aipusha no mutengo waciko.

Akasungu: “Ndefwaya ukushitisha pali E120 pantu cicili fye icipya, naendelapo imyeshi itatu epela. Lelo nga wampela E80 pa muku umo, nkakufumishako E10, e kutila ukampela fye E11o”.

Neco Joni alicimona cilia citukutuku, kabili e musango wine alefwaya triumph uwa mipaipi ibili, aeba umusungu ati “Bushe teti undoleleko ukufika pa kupwa kwa mweshi elyo nkaluletele E80?”

Umusungu: “Cisuma cikulu taumbepele bufi; pantu nishi wamposela inshita ya kusombola kuli bambi. Wishibe ukuti nga wampela E80 ukasena ne citukutuku ubo bwine bushiku indalama shikashalako ukalampela bucebuce cila mweshi”.

Joni atemwa nganshi, aseka atoota na mu lupi ati: “Yah vere guu. Cinecine nshilekubepa nkakuletela shonse pa 30.

Ubushiku bumbi Joni bakumana na Janet ku kantini, janet alamwipusha ati: “Nga iwe ico ushashitila incinga nga babiyo cinshi ufwaya fye ukulaushima ku makasa?”

Joni ayasuka ati: “Nshilakumanisha ndalama, ndefwaya ukushita incinga iya ndalama isha mulu wasela”.

Janet: “Oh, nalimo ulefwaya ukushita ‘humber’ bati?”

Joni: “Nalimo”.

Bushiku bumo pa kwinuka Joni aipusha akamusungu kakwe ukuti kayemulangako ifyo utunkolonkolo twa pa citukutuku tubomba. Akasungu kasumina baya bonse ku ng’anda.

Joni ashala pa lubansa, aletamba icitukutuku. Te pa kutemwa pa mulandu wa kuti mu nshiku shinono cikaba Cuma cakwe. Kutik nga aelenganya ifyo akalacicibalapo mu Mufulira na mano yasalangana.

Akasungu pa kufuma mu ng’anda kaishile ne fipepala fimo apo balembele ifyebo fya kukonka pa kwensha icitukutuku.

Apo pene akasungu katampa ukulondolwela Joni ifyakucita pa kutampa na pa kwiminika icitukutuku. Kabili kamweba akati: “Nomba esha ukwensha, ukonke ifi fine nakufuna”.

Kanyantapo fye umuku umo no kulila calila, kabili kashimya kaeba Joni ukuti eo alishe. Joni nao anyantapo fye umuku umo, no kulila calila. Akasungu kamweba ukubika mu gear wa bumo. Ati abikemo, aima no kuya mu musebo uwashinguluke ing’anda. Cilya abwela kamweba akati: “Wamona, tacayafya”.

Joni: “Cinecine mwandi tacayafya. Nasantika, pali cisano uyu mulungu walaisa ninshi naleta indalama shonse E80”.

Pa Cibelushi cakonkelepo Joni aile aletandalila Janet pa yadi pa Mr. Thorncroft. Talati afikeko, apita ku tiirumu, ashitilako Janet buleti, shuga no mukaka, elyo alaya no kuya. Ati apalame ku yadi, amona Janet alekunkulusha akaice muli pram mu musebo, Joni aimya ukuboko pakuti janet amumone. Ilyo Janet amona Joni nicikanga ashe aposa pram pa kuyasengela Joni. Bati baposhanye Janet aeba Joni ukuti baye ku ng’anda eko baya.

Janet alesunga ing'anda yakwe bwinobwino. Alishitilemo no tumipando utusuma nganshi.

Cilya baingila mu ng'anda, Janet alanga Joni apakwikala ati: "Ikaleni apa, ala muno ng'anda mwabula ne mipando ineine, mwaba fye utu twine utwa kuwayawaya".

Joni alapumpya ati: "Tamuli bakankala tata mwe banensu mwe bamona ne shakuposa pa mipando. Few banenu twikala panshi epela".

Mu kwangufyanya, Janet apanga natii, aleta na pa tebulo, balanwa bonse babili, balepuma ne lyashi. Mu lyashi line emo Joni aishibile ukuti Janet teupwa mushibe. Lelo pa kushininkisha alanda amanshoko ati: "Bushe ubwinga bwenu bukabako lilali?"

Janet abala aseka sana, elyo ayasuka ati: "Ala nga pali abakwebele ukuti nalikobekelwa babepele fya ifyabufi, ine ndi mushimbe.

Joni: "Nga mulandu nshi walenga ukuti ukane ukukobekelwa we mukashana wacindama ifi?"

Janet: "Nico abalumendo bannansha nshibatemwa".

Joni: "Nga baba shani abo bene. Lelo bena babipa fye bonse apo beshila?"

Janet: "Bamo tabasambilila atemwa ukuipakamisha, bambi nabo benda na bakapenta kasuba konse. Aba musango uyu nga bannansha ndakana. Pantu nga nasumina kuti twaikala fye nabo nshita inono kabili waluba nook baya. Kano umulumendo uwaba ne ncito iisuma, ne misango isuma, wena kuti nasumina, apntu kuti ansunga".

Joni abala akutumana, alatontonkanya. Asanga ukuti ifi fintu fitatu Janet alefwaya ku mulumendo engafwaya nao nafikwata. Aimona uwasambilila ico afika mu standard 6, nangu aponene mu mashindano te mulandu. Imisango isuma ne ncito fyonse alikwata. Elyo twise ku lulumbi lwakwe, te bengi abashamwishibe mu Mufulira. Ati atontonkanye fyonse ifi, mu mutima ati no kuti; Janet nelyo acindame ifi kwena teti ankane.

Kabili Joni aipusha Janet ati: "Bushe balumendo bamutundu nshi ufwaya?"

Janet: "Mfwaisha Ababemba na Bangoni atemwa Abasezuru ba ku Southern Rhodesia. Apa pa yadi mupepi na pano paba abalumendo babili Abasezuru abampimpili nganshi pe, nomba nalikana no kuti baleke iyoo. Ndesosa fino pambi lelo baleisa".

Apa Joni afwena mu mutwe bufibufi, elyo ati: "Kwena ifyo nacilafwaya ukusosa fyaya".

Janet atala aseka, elyo ati: "Nga finshi ifyo fine?"

Joni: "Iyo fyaya nkesakweba mailo nga naibukisha".

Alebepa fye tapali ico alabile nakalya, ni nsoni acitile pa kutampa ilyashi lya kulanshishamo. Cikashana ukumukobekela.

Umo bali nabekalisha, Joni amona abalumendo babili aba mushinku wakwe,bafika pa mwinshi; nabafwala ne cina America nga Joni wine. Aba balumendo balelanda ululimi ulo Joni ashaleumfwa. Limbilimbi baumfwa fye pa ciibi nkonkonko! Janet atotoosha Joni ati: "Ni balya balumendo nail nkwebele". Elyo kabili ayasuka ati: "Pindayi". E mukutila ingileni mu Cishona.

Cilya iciibi caisuka, na balumendo balya baingila, Janet uwabeshibe abalangilila kuli Joni, kabili aeba Joni ati: “Uyu ni Mark Monyoro, noyu nao ni Peter Marara. Bonse babili kumwabo ni ku Rhodesia, umutundu wabo Basezuru”.

Joni ilyashi lya kulanda na balya balumendo lyabula, nomba alawayawaya fye mu kubepusha tumotumo mu Cisungu, nabo bati basuke ne lyashi lyapwa.

Ico mu ng’anda mwabule lyashi, Joni atontonkanya ukuti aleya, kabili umwine aikanya ati: “Nga naya ndesha nakakile mbushi pa mimena, aba balumendo kuti bashala batampe ilyashi limbi na cikashana wandi; kabili kuti batila nabatiina. Kanshi ine pa kuya kano ebo babalilepo, icakubasha muno cena teco”.

Abalumendo aba babili pa kumone lyashi mu ng’anda lyapwa, bailuka abene beka ukuti tabalefwaikwa mu ng’anda. Panuma ya kashita kanono, baisaima bashalikapo Joni na Janet. Pa kushalikapo Joni abati: “Goodbye gentleman”. Elyo kuli Janet kwena abati: “Zvakanaka, takuyenda zvino, cimbosarayi”. E mukuti, cisuma twapita nomba, shalenipo.

Janet abasuka, kwena amano taposeleke.

Cilya abalumendo batantalila, Janet alaeba Joni ati: “Balya balumendo wamona tabomfwa; ni kale natendeka ukubeba ukuti nshibafwaya, no kuti baleke ukwisa pano nakalya. Limbi nkabasoselela kuli Dona akese bafulula”.

Joni ayasuka ati: “Oh. Leka mailo nalyo nga baisa, ukesebepusha ico bafwaya, elyo nga tabalumbwile bwino, nkesabatamfya no kubalesha ukwisa pano nakabili”.

Janet: “Awe ndetina ukumuletelela, pantu baba nga batsotsi, limbi kuti bamubushisha ulubuli no kumupuma icabipisha nganshi.

Joni: “Ala bane auti shani? Bakapooli balya e bengampuma, kuti waleka nabakonka lino line ine nayabacaya”.

Janet aipusha Joni ati: “Bshe ninshi mailo tatwakaye ku biaolo?”

Joni ati: “Eko tukabalila, nga twafumako elyo tukese kuno”.

Ati asose ifi, joni asokolola ubupe atwalile Janet ubwa buleti no mukaka na shuga ifyali mu cola inshita yonse ii. Janet apoka asantika sana, mu mutima ati no kuti eya e balumendo mfwaya aba. Awe mwandi nangu nsalule cupo, aba musango uyu kuti angupa ekoko

Pa kubwelela kumwakwe Joni aile aleelenganya ifyo Janet akamutemwa nga amumona ne citukutuku, neci ni triumph uulila ubusaka, awe camuwamina nganshi. Aipingula ukuti pa kukobekela Janet, ndi no kulolela mpaka nkashite icitukutuku.

Ilyo aleya ifyo fine, aenda na kapanga panono , aumfwa fye inshindo sha bantu panuma. Ati acebuke amona ni Mark Monyoro na Peter Marara nabamukonka, awe anasha no kwenda pakuti bamusange. Peter e wabalilepo ukusosha Joni ati: “We mulumendo iwe, iminina tumfwe”.

Peter amwipusha ati: “Iwe nga mulya wafuma cinshi ulefwayamo?”

Joni nao ati: “nga iwe amaka ukwete ayakunjipushusha ifyo wayafumya kwi?”

Peter: “Kwena nga niwe upusaula Janet amano, nakulomba leka lelo line. Ulya mukashana ni cibusa wandi, kabili mfwaya ukuti nkamuupe kanshi tacilingile ukuti na iwe ulemupempula watesha ngoli mwana wa muntu?”

Joni: “Fyonse ifyo walanda mune fintu fyabola fyekafyeka. Ine nshilefwaya ukuti tulelwila Janet. Umwine nanjeba ukuti iwe no mubiyo wine uyo mwatampa kale ukumucusha. Elyo nga cacine, ukufuma lelo line, nga nasangapo umo pali imwe atemwa ukusanga bonse, mukapokelela amapi, mwatesha?”

Mark Monyoro uushaleumfwikisha cisungu aipusha Peter ati: Ari kutaureyiko?”
(E mukuti finshi alelanda?)

Peter ukwabula no kuposa ku fyaipusha umubiye nalalya, aipusha Joni ati: “Bushe wakalipa, watapa ati?”

Joni amupala na ati: “Wilanjipusha ifyo nga neo usulile. Tawishibe twa butsotsi ku minwe. Ine ndi mwana wa Mubemba nook twafuma tuli nkakashi”.

Peter: “Iwe uletontonkanya ukuti kuti watuuma mwa!”

Joni: “Aleni tampeniko nga mulefwaya ukumona apatotwe ninagu, mwalamona ifyo tulopola abantu”.

Apo pene Peter aisafumya ne kofi limbilimbi ukulungika Joni pakati ka mpumi. Joni akubila, ikofi iyapita fye pa mulu wakwe. Joni aleka na ku ikofi lya ku kuso kuti pa linso kuli Peter pokela. Peter atalantanta. Bwangubwangu Joni amukwempa amolu pali cikaoboi; peter ayapona na mu mufolo mu mbali ya musebo.

Mark ati alamona fye ifyo, ati umunandi baipaya. Aya nalala na panshi. Kuti cilya joni aisacebuka, amumona ukuti ali mupepi, Joni amubepe kofi, Mark asolo lwelele. Joni aleka ne lya ku kulyo kuti pa kanwa njee! Kabili na limbi pa myona, na limbi pa nsekete, Mark ayapona na mu lusonga, apunda no kupunda.

Peter marara atile ashifuma mu mufolo, ati katende shimpo lubilo, iyoine e miile. Mark wena ico apakubutukila pabula, alapapaata fye mulimi ulo Joni ashiletesha, lelo amwena fye ku kutoota mu lupi. Joni nao ati ee nashitila.
Kabili Joni alamweba ati: “Kabiye, uye webe ulya canga mubiyo ukuti mulecenjela. Ifwe tuloma nga uleti masange, mukaya abukila Zambezi pampilibili”.

Paul canda na Robin Mukuka batemwa sana pa kutesha ifyo Joni akalebenye Peter Marara na Mark Monyoro; balamufunka na mu minwe abati: “Washitila boy. Bamambala balya ulemona te pa kutwanga mu biaolo. Ifwe twalibeshiba sana”.

Pa nshiku ya Mulungu, Joni ayabuula Janet, baya na ku biaolo. Mu nshila Joni alamushimikila Janet ati: “Ala abalwani bobe mailo nalibalebela bonse babili”.

Janet: “Ala nikwi wabasangile?”

Joni: “E bankonkele panuma lilya line nafumine pamobe.
Katwishi apo bambelamine. Nalibafundisha tabakalabe bwangu”.

Janet: “Oh, kanshi nalimo e cilia congo nateseshe mu musebo. Ine naleti bantu balebwela ku biaolo e balecite congo, kanshi niwe na balya bantu! Wawemye nganshi dear. Na ine mbako nga nalikwafwako ukubapuma pantu balya bantu baba muno ne ciwa”.

Ubu bushiku Paul na Robin tabaile ku biaolo, kanshi Joni na Janet baleipakisha fye babili. Abalumendo abalepita mupepi ne tebulo lyabo te pa kushuluka Joni pa kumona alesekaseka na Janet uwawama nga pali kapashi.

Ilyo Joni na Janet babwelelamo ku yadi kwa Mr. Thorncroft, Joni taposele na nshita pa kutula mu kebo, neco insoni nashipwa ku bwalwa. Kale baleikala umupando

umoumo, lelo lyena bapalamana pali seti umo. Joni akumbatila Janet, uku lubali alemwalaula ne minwe. Elyo asosa ati: “Umfwa Janet, ine ndefwaya nkakuupe, pantu nalikutemwa sana. Nga iwe apo uletipo shani?”

Janet atala aseka, elyo ati: “Bushe ulesoselela, atemwa ulembepa fye?”

Joni: “Lelo wati efyo nseka nifyo? Cinecine ndesoselela. Njasuka!”

Janet: “Ine ne mwine nasumina, nomba nshishibe ba tata na ba mayo ku Lusaka ifyo bakayasosa. Mailo nkabalembela kalata, nga banjasuka nkakweba”.

Joni: “Hallo, walya gelo. Cinecine ukacite bwangu mune”. Joni alifililwe ukulolela inshita pa kwipusha Janet ulwa cupo, pantu aletiina abalumendo abali nga Peter Marara na Mark Monyoro. Apo nomba Janet asumina cawama, alala aikatila.

Janet atile ashilembela abafyashi bakwe ku Lusaka, papita fye isha kupenda, bayasuka, no kusumina basumina. Balonkanyapo no kuti: “Cawama nga mwamona inshita, mwatala mwaisa kuno na cilumendo obe, twaisamumona”.

Ilyo Joni apitile ku yadi kuli cikashana wakwe, Janet amulanga kalata afumine ku Lusaka. Pa kumfwa ukuti abafyashi ba mukashana nabasumina. Joni ni cikanga ekale pa mulilo ku kutemwa. Kabili bapangana ubushiku bwa kuya ku Lusaka.

ICIPANDE CA BUNE

ILYO sate afika Joni ayafola indalama, atemwa nganshi pa kusanga mailo akayabuula icitukutuku cakwa Mr. van Ersen.

Pa kubwela ku ncito, banalume balamwipusha abati: “We mwaume we, nga icitukutuku wasosele ukushita cili kwi? Awe mwandi mwe balumendo balelo mwaba no bufi nshatala mona!

Joni ati: “Pembeleni mwacimona mailo. Imwe mutila nalimebepa mwa!”

Mu ciloto Joni kuti alelota fye Janet ne citukutuku, bwatile bushica ayasamba bwinibwino pa kumoneka uwasambilila nga aya ku kupoka indalama ku banki. Cilya aikula abuula ne cola cakwe alaya na ku banki. Aba ku banki nabo bayamubombela fye mu kwangufyanya, alungama na kwa van Ersen nao uushaile ku ncito ubo bushiku alelolela Joni wine.

Mr. van Ersen alamona Joni, asansamuka ati: “Waisa lelo ku makwebo yesu?”

Joni: “Awe nifyo fine”.

Van Ersen: “Tuleya pakubala mu ng’anda, tupangane bwinobwino”.

Baingila, umusungu ati: “Nga waisa na E80 icitukutuku walasenda no kusenda, elyo ishileshalako wakulampela E5 cila mweshi, mpaka ukapwishe shonse. Nga we mwine ulefwaya ukupwa bwangu kuti walacishapo pali E5”.

Cilia umusungu atalala, Joni aisafumya na E80 mu cola cakwe, amutambika. Nao atala apendamo pa kushinikisha nga nashikumanina. Awe cinecine asanga nashikumanina shonse, atotela sana. Elyo alaeba Joni ati: “Ici ushilaishibisha kwenda nalakubikilako ‘L’ pantanshi na panuma, e pakulanga ukuti uli musambi”.

Joni amwipusha ati: “Bushe amafuta yena emo yali mu citukutuku?”

Mr. van Ersen ati: “Fyonse ifipe fya citukutuku fili fye bwino. Amafuta nail naisusha itanki lelo line ulucelo, ne citukutuku cine nabacisamba bwino kuli boi, ciweme nganshi”.

Baisafumina panse, baya mu garage umwali icitukutuku. Na cine Joni kuti ati aloleshe, amona ukuti cilebeeka kwati cipya. Ukwisula itanki amona amafuta nayesula. Awe Joni akunta fye umutwe.

Mr. van Ersen abuula ne fipepala fibili ifya ‘L’ akambatika kunuma na kuntanshi ya citukutuku. Ati apwe ifi atampa ukulondolwela Joni ifyakwensha. Joni ati: “Kwena ifingi nalishiba lilya wanondolwelele pakubala, nomba kanjeshe fye”.

Joni anina pa citukutuku ashalikapo no musungu. Kuti ukunyantapo umuku fye umo aumfwa caletela no musowa uwalowa. Mwana Bowa apo atemwa nganshi, atendeka no kuyala. Aimya ukuboko ukushalikapo Van Ersen uwaimine pa lukungu alemutamba.

Ilyo Joni aponena mu musebo wa tayala elyo aumfwa ubusuma bwa kwendela pa citukutuku; ati no kuti: “Kanshi bonse balya mona batwanga ne ncinga shafye baicusha fye. Incinga ineine ni ino”.

Aima alungama na ku tauni ku kushitako tumotumo utwa kutwalila Janet icungulo. Pa kwingila mushitolo, asha aimika icitukutuku mu mutande wa bamotoka. Apo te pa kutyola kuli Joni. Nomba kuti uwapita mupepi atala aiminina ukutamba, bamo

baletontonkanya ukuti ca musungu wakwe. Lelo ilyo bamwene Joni aisafuma bupamebepame ne cola cakwe, abika na pali kalyashi, anyanta ne cela elyo bashininkishe ukuti citukutuku cakwe.

Mu nshila amangungu kuli Joni, kuti nga bakumanya uubeshibe, kuti kutalikutali naimya ukuboko, pakuti bamwishibe ukuti kanshi cinecine eo.

Cilya asha utupe ku nkungulume kumwakwe, aima ukuya ku ng'anda kwa banalume. Banalume batemenwe nganshi ilyo bamwene icitukutuku cakwa Joni. Balamweba abati: "Awe mune cumin a ine ukansambilisha. Nga kanshi iwe wasambilila lilali?"

Joni: "Ala few bakataula ku tufyela twalyafya. Kuti cimo ico bamo baposapo imyeshi pa kusambilila, ifwe twacishiba mu bushiku bumo".

Banalume abti: "Yabwee, ulebepa fye, katwishi uko wasambilila, weo naishiba!"

Joni na banalume baingila mu ng'anda ku kulyo bwali, pantu afikileko akasuba pakati ka mutwe. Lilya balelya, Joni epa kushimikila banalume ilyashi lyakwe na Janet.

Banalume: "Bushe Mubemba cikashana wine uyo?"

Joni ababepa ati: "Ee Mubemba wa ku Mpolokoso".

Banalume: "Mwe balumendo mulingile ukucenjela sana na bakashana ba muno kalale. Bena balepaisha no kulemanika abantu. Limbi nalyo kuti akwibila fye tonse utupe mu ng'anda, waluba na apo aingila. Eco kulatekanya pa kusala umwanakashi".

Joni: "Awe kwena mwandini Janet te mukashana engapendelwa mu bamusango uyo nelyo panono". Kabili alundapo kabili ati: "Kwena pa kusanga ukuti ninkula, ndefwaya batuufya bwangu, pantu bankungulume nabo tabupela mucinshi. Akuba ni ku mushi fino nga naupa kale, nomba nga baletwita bashi kampanda".

Banalume: "Nga mulefwaya ukucita ubwinga lilali?"

Joni: "Uyo wine e mulandu tukaila na cikashana ku Lusaka ku kumfwana na bafyashi bakwe".

Banalume: "Shikutala kanshi mwaleta abenamwenu kuno twaisabamona no kubeshiba".

Joni: "Nkayamubula mailo nga nafuma ku ncito".

Akasuba cilya kasenduluka, banalume babwelelamo ku ncito, Joni nao anina pa citukutuku cakwe ku kutwalila Janet uto amushitile. Ilyo afikile pa Mr. Thorncroft, alitinine ukwingila ne citukutuku mu yadi. Kanshi ashile acimika mumbali ya musebo, mupepi ne cipata, elyo aingila.

Janet ati ateshe umusowa wa citukutuku washimina mupepi, aisafumina panse, amona ni Joni uyu aleisa.

Bati baposhanye, Janet aipusha Joni agti: "Nge co citukutuku naumfwa cashimina mupepi ne cipata, nani aisa naco?"

Joni: "Yangu aba bamayo ulwipushisha ee! Bushe nga nati nine naisa naco uletipo shani?"

Janet ati: "Nga filya batila pasho mulenge epaye ulyeko kwena wabepa iwe, enda tumone nga cinecine".

Joni: “Te bufi ndekubepa, tuleya uyemona. Kabili eco naishila ukuti wise ucimone”.

Joni atangila pantanshi ku kuyalanga Janet icitukutuku cakwe. Kuti cilia bafikapo, Janet akumbatila Joni ati: “Mwabombeni pa kushita icintu cacindame fi! Bushe ushitile kwi dali?”

Joni ati: “Nashita ku kasungu tubomba nako ku maini”.

Janet na Joni bati bapwe ukutambe citukutuku, babwelela ku yadi, baingila na mu ng’anda. Cilya Janet ati aletabataba pa kuti anaye ubwali, Joni amulesha ati: “Kwena nga ulefwaya ukupekanya icakulya, ine nafuma pa kulya nombaline. Kuno njishile ku kukuletela uto mu cola bula”.

Bati bekale panono, Joni kabili asosa ati: “Ni shani mune ubulendo bwesu ubwa kuya ku kumona abafyashi bobe ku Lusaka? Ine mpekenye ukuti tukeme pali citatu. ufwile ukulomba lusa ku basungu bobe. Ufwile walomba ulusa lelo line pakuti mailo pali cibili walaipekanya, pali citatu nishi lwapya”.

Janet ati: “Ee, cisuma kanshi nalacita umo mwine wasosela. Nga kanshi tukaya nanshi ku Lusaka kwine, lishitima atemwa ni motoka?”

Joni: “Natupangana na cibusa wandi umo ifi ukuti akatusendeko muli motoka wakwe, pantu nao eko ali kuya pa bushiku bwine ubo”.

Bacilli balelanda, Janet aumfwa kadona kakwe kamwita. Nao ayako ulubilo.

Kadona: “Nani ulya mulumendo muli nankwe mung’anda?”

Janet: “ E mulumendo afwaya ukungupa”.

Kadona: “Oh, kanshi cisuma bwelelamo. Ine ndeti nalimo ni aba balumendo benda icendeende, abaleta imilandu mpanga yonse”.

Pa kubwela ku ng’anda, Janet asanga Joni nasamuna icipica cakwe aletamba. Cilya aingila Joni ati: “Nga kanshi iwe ici cipica cawame fi nani akukopele?”

Janet: “Nakopelwe ku Royal Art Studio ku Harare. Nga wacitemwa, leka nkuletele cimbi ica musango uyu wine eco usende”. Awe aima ayaleta ne cikope ku kati ka ng’anda, apela Joni, nao atemwa sana, asantika no kusantika.

Talati abwelemo, Joni aibukisha cimbi ati: “Yangu naendi nati ndabe; bayama balefwaya sana ukukumona. Bushe mailo nga bakupela ulusa lwa kuleka incite, kuti calinga nshita nshi pa kuyafikako? Wisakamana pa mulandu wa kwenda, nkesakubuula pali motasaiko!”

Janet: “Cisuma, kwena ukesambula nshita nshi?”

Joni: “Faifi koloko kuti alinga nganshi”.

Janet: “Cisuma dear, ukeshile apo pene”.

Paul na Robin, ababiye bakwa Joni batile bashibwela ku ncito, baisatesha ku bantu ukuti umunabo Joni nashita icitukutuku icisuma sana. Pa kusanga Joni talipo. Imitima yabo te pa kusabasaba ukufwayo kucimona. Ilyo bapitile kumwakwe, cinecine basange fishilwa fya citukutuku pa lubansa. Lyena bashinikisha no kuti cinecine nashita. Baya mu kumulolela mu ng’anda mwa Robin.

Kuti umo bali nabekalisha, baumfwa no musowa wa citukutuku mu mushi. Ico imitima iminine na kale, baisafuma bamona Joni aleisa, eshile alelisha na huta ico utwaice twali mui nshila alefwaya ukupita.

Apo pene Paul na Robin, baya ku ng'anda kwa Joni ku kumona icitukutuku cakwe. Ilyo aba balumendo bafikile ku ng'anda ya munabo, kwaileba icongo ca nsansa na mapange ayalekanalekana. Paul ati: "Ata cumi, mpaka na ine nkashite".

Robin nao ati: "Shuwa na ine wine kano nkacishule".

Joni alabaluminisha ati: "Ee, bane namukashite pakuti tukalekalifya bacanjili imitima. Bena batila 'Humber' na 'Raleigh' e ncinga sha kutwangilapo, ala incinga ineine ni ii". Abwela atina na pali huta, ababiye balaseka.

Paul aipusha ati: "Mwana bushe kadona kobe nakacimona?"

Joni: "Yangu nobe, ico e cakwipusha no kwipusha; eko nafuma nombaline".

Paul na Robin balapampansha Joni panuma abati: "Guud mwaice, twalo Lubemba pantanshi!"

Naendi ubushiku bwakonkapo, Joni ashinuka fye ku ncito atala apita kwa banalume, abeba ati: "Nga nafuma ku kusamba nombaline, nalaya ku kubuula Janet. Nga muli no twakupekanya, pekanyeni".

Banalume abati: "Bushe bamayo bene balanwa utubwalwa".

Joni: "Ala mukwai nabayeleta fye".

Awe banalume baima, balungama na ku biaolo, abakashi nabo balapekanya tumbi utupya pa mulilo.

Pa kuya kwa Janet, Joni kuti ele alelisha na kamunsoli pa citukutuku cakwe. Ilyo afika, afwaya ukuluba Janet ku mifwalile cikashana afwele. Cikashana afwele icakuti nafilwa no kulondolola. Kanshi ntile, nangu wingapamfiwa shani, nga cakutiu mwakumana nankwe, ufwile ukucebukilako nelyo imiku itatu. Joni wena afwele icina America nga filyafine afwala na kale.

Joni atampako ati: "Bushe nuipekanya uleke tuleeya?"

Janet: "Kale fye, natuleeya".

Pa kwikala pa citukutuku Janet abala apempentesha bwinobwino amalaya yakwe pakuti umwela taumufimbwile. Banina Janet aikata na Joni mu musana. Pa kukanafulunganya fya mukashana, Joni ateka umutima pa kubutuuka, bele balepuma ne lyashi.

Cilya bafika pa banalume kwa Joni, Janet ico aishibe imisango ya Babemba, Janet aika pa citukutuku bupetebupete ainika no mutwe, aleka no kusosa. Panuma ya kumuposha, banalume kwa Joni na bakashi bwangubwangu baleta ifyakushikula Janet. Banalume kwa Joni bamupela E1 abati: "Mayo apo twamonana cawama sana, kanshi cawama nomba twalalandila pamo". Bamukanalume nabo bamupela 10s, basosa no kusosa filya fine abalume basosele.

Janet te pa kutemwa. Neco mu bumi bwakwe tapali icawama ngo lupiya, kuti pa kupoka ne minwe ili iyacenjela.

Awe bayangala nganshi ku ng'anda kwa banlume Joni inshita yasuka yafifa na 7 koloko. Janet alembula Joni alamutotosha ati: "Nalimo nomba kuti nafwaya kubwelelamo?"

Joni ati: "Kanshi shalikapo abene ng'anda tuleya".

Awe Janet, nsoninsoni afukama panshi, ashalikapo amako yakwe ati: "Mukwai santi nayangala, nabashalepo".

Nabo ati: “Eya mayo cawama sana apo twamwishiba, nabafikepo umutende mayo!”

Joni bwangubwangu Alisha ne citukutuku, ayasha na malaiti anina, aboo!

ICIPANDE CALENGA FISANO

LELO e bushiku bwa kuya ku Lusaka, ku kumona abafyashi bakwa Janet. Joni abukile bushikushiku. Alasamba fye alalolela cibusa wakwe Japhet Daka uo bapangane nankwe ukumusenda muli motoka wankwe.

Papita fye akashita kanono na Japhet afika. Joni alalonga katundu wakwe muli motoka. Baima balola na ku ng’anda kwa Janet. Basanga Janet pa musebo epo alelolela.

Mukwai Japhet Daka kuti cilya alolesha Janet, acenwa ku menso na mafiga yakwa cikashana. Daka aisha ne cefu, aipusha Joni ati: “Bushe e bamama wenu aba?”

Joni: “E aba bene we sano. Nga kanshi ni shani?”

Daka: “Awe naipusha fye, pantu nshabeshiba”.

Apo pene balonga no tupe twakwa Janet muli motoka, bayamba no kuya.

Nshila yonse Daka aleumfwa ngo uli mu ciloto ku mulandu wa kulowa kwa kacena kalefuma kuli Janet; mwatile mushilunda na kalishiwi na kaluseko kakwa Janet, Daka ni cikanga alundeko impanga ukuyafika ku Bulawayo, pa Lusaka paipipa. Pa kulanga bufundi bwa kwensha motoka, pa kucinja amagia kuti alefukila no kufukila, te pa mangungu; ni cikanga motoka akwate amagia mutanda.

Pa Kapiri Mposhi batala baika ukufungululako amolu, bashitapo na tumotumo ifi balalya. Kabili baima balaya.

Mu Broken Kandolo emo baposele inshita ikalamba, pantu Daka ali no kumonana na bakalamba bakwe mu Lokosheni lwa Bwaca. Baile bonse na Joni na Janet.

Bati bafume mu Broken Hill, Daka anunsha motoka iyakunuunsha, kuti ciletwala mu 2 koloko bali na mu Lusaka. Bayalukila ku Matero ukwaleikala abafyashi bakwa Janet. Motoka ayafika na pa mwinshi wa ng’anda ya bafyashi bakwa janet. Joni apo pene alatotela Daka ati: “We mfumu yandi natotela sana. Bushe ninshi ni nshita nshi iyakubwelelamo?”

Daka: “Pakubala ndi no kuyafika ku Mazabuka. Nga nabwela ku Mazabuka nkesasendama muno Lusaka mwine. Elyo nga mulefwaya tukesabwelamo nenu ku Mufulira ubushiku bukakonkapo. Kanshi ekutila muli ne nshiku shitatu muno Lusaka”.

Joni: “Cisuma sana, nga mwabwela ku Mazabuka tukesaumfwana nga tuli no kubwelelamo nenu ku Mufulira”.

Daka bati bamuteeke ku cakulya, akaana ati: “Kwena nasantika sana, lelo tuli no kukumana nabo twapangene nabo pa 2.30, e calenga nshikwete nshita”. Aya no kuya.

* * *

Banyina kwa Janet te pa nsansa pa kumona Joni lumbwe wa mwana wabo. Neco tabalesubila Janet ukufwayo kupwa batemenwe nganshi pa kumona Cijoni cacindama ifi. Na pa mulandu wa kwikalisha mu Lusaka inshita ikalamba, ba nyina kwa Janet basukile baishiba Icibemba. Kanshi e lulimi balelanda bonse na Janet wine. Bawishi kwa Janet basangile fye elyo babwelelamo ku ncito, lelo bali no kwinuka pa 4 koloko.

Banafyala Joni te pa kumulolekesha ilyo alebalondolwela ulwa kumwabo ku Chinsali, balesuminisha fye tonse uto alesosa.

Ilyo bashifyala Joni bafikile ukufuma ku ncito, Joni atemenwe sana, pantu bali ne mipulwe ya kusosa ne milangwe. Ico baishibe ukuti Joni Mubemba, batampa no kumusesha ubunungwe abati: “Iwe we mwana wa Mubemba niwe ulefwaya ukuupa umwana wandi bati? Wishibe nga wamuupa na iwe uli no kusanguka Umunsenga. Mwana wandi talinga kusangulo Mubemba, epali nga mwaya nankwe ku Lubemba wayamupatikisho kuniina ku miti na bwanakashi”. Bonse mu ng’anda bawa fye ku nseko.

Kabili bayalukila ku mwana wabo abati: “Tata uyu mwana wandi wamona atemwa sana ukufwala insalu sha busaka, kanshi mune ukose fye pa kumufwika”. Kabili abati: “bushe kuno Lusaka watala awisako?”

Joni ati: “Iyoo mukwai, kalelo line, nge fyasosele umupuupu”.

Abati: “Oh. Leka mune, mailo nga nabwela ku ncito, nkaya ndakutandasha muno Lusaka ukeshibemo”.

Ku mulandu wa kuti Janet pa kuya ku Mufulira ukufuma mu Lusaka afyukile fye, e calenga bawishi bamwita eka ku muputule wa ng’anda umbi, elyo batendeka ukumweba abati: “Imyendele yobe pali ishi nshiku shafumineko, ine tayansekeshe nelyo panono. Ubushiku wafyukile ukuya ku Mufulira, nafulilwe nganshi. Na lino line aubulaisa na mwata obe nga nakuuma icakupapa, nomba ikumbi lyaikala pa kasuba. Nshifwaya umwana uo mfyele e walaenda na bakapenta kasuba konse. Iwe lelo washukila cimo”.

Cilya Janet ati asoseko, awe bamotokela abati: “Ngo leasukako ndekutobo lupi”.

Janet icishele kumokosha fye ifilamba, atiina ubukali bwa bawishi. Joni nelyo ali mu muputule umbi kwena amashiwi aleumfwa panono, nomba icakuti ashininkishe nga mwinamwakwe baleeba, cena iyoo.

Ba Phiri bawishi kwa Janet, ico baishibe ubutalantanshi bwa mwana wabo, tabalefwaya kutantalisha bwinga bwabo. Pantu baletina ukuti nga batantalisha, limbi icipangano cakwa Joni na Janet kuti caba fye cibusa icishingaba cupo nelyo panono. Kanshi baebele Joni abati: “Umfwa tata, ine nshilefwaya ukufusha inshiku pa kumufya, ndefwaya mu mulungu wa butatu ukufuma lelo line e bwinga bwenu”.

Awe Joni asekela sana, pantu nao talefwaya kucelwa ku ncito, pantu bamupeele fye umweshi umo.

Ubushiku bwakonkeleko, Joni atuma kalata kuli banalume, no kubankomesha ukuti bakese ku bwinga. Abeba na bantu bafwile ukwisa nabo, abakwisafukisha ubwinga bwakwe.

Inshiku shakonkelepo shali sha kupekanya ifya bwinga Joni ashitile Janet insalu isha mutengo nganshi.

Kuti mu mulungu wa citatu apo Joni na Janet baishile ku Lusaka. Kuti nabekalisha bamona fye motoka wakwa cibusa wakwe Daka afika kabili ukufuma ku Mufulira. Mwaiswile abalumendo abamakwaya ba nu ibumba line liya Joni alimo. Kabili banalume, na bamuka nalume, abalumendo Paul na Robin nabo bene balishile ku kusangwa ku bwinga bwa munabo.

Lelo ni mu nshiku ya Mulungu. Joni na Janet babofya mu calici ca Scotland mu Matero. Ubu bushiku kwali akantu ku Matero pa ng'anda yaba Phiri. Ifilimba fyaishile nabalumendo kuti nga filelila, no ushaishiba kucinda kutala atenshako akakuulu.

Pa kutampa kwa fyangalo batalile balomba shibwinga na nabwinga ukuti besule ukwangala. Kabili Joni mu fya musango uyu emo asasa, aisaimya na Janet wakwe,bapona na mu lwalala. Bonse babili ni bafundi ku dance. Ala kuti nga wamonako, nelyo ushaishiba kabili taufwaya kucinda, ubo bushiku kuti wapanga ukuti na iwe ukeshibe.

Iye, ala natulaba nakaendi ukushimika ifyuma fyaile pa cupo ca munensu Joni. Batini Joni bamucaca E30 impango, wasanga isho ashitilemo ifyakufwala fya mukashi ifya pa bwinga, nga tumone isha kushitamo ifyakulya, nesho apele umunankwe Daka pa kuleta aba ku bwinga. Kabili no bwinga bwine kwaishile Ababemba abengi, e baufishe no bwinga bwine. Mwalishiba imitabotabo ubwingi no bafwaya. Ala mukwai umunensu na nasonda alisukumwike.

Pa kulula, bawishi kwa cikashana ba Phiri basosele abati: "Mune natemwa sana pa kusanga niwe Mubemba waupa umwana wandi. Ine Ababemba bonse apo bapela nalibacindika sana, pantu baba ne intambi ishakuti umwana wa muntu onse nga ashikonka, kuti akula bwino sana. Kanshi mune ndekulomba uleposa Janet, umukashi obe. Wilamusuminisha kusekaseka na balumendo iyoo. Amano yakwe yonse alingile ukuyaposa kuli iwe. Niwe tata namona. Nga wamona talekumfwila, toola akabwembya, wamukampa acenjela".

Banyina kwa Janet bena bali abasekamana pa kumona Janet wena, nangu bonse bali abasansamuka, ena ali uwakutumana kabili bulandabulanda. Ico akutumanine no kusanasansamuka, nico amafunde ya bukapenta yalingile sana mu mutwe wakwe. Aletwishika nga kuti baikala na Joni inshita itali. Aleti nga atontonkanya icuma Joni aleka pali ena ubukulu, amona nefyo Joni engacula nga cakuti apula mu ifunde lyakwe amukaana; awe amona imfifi ikalamba kuntanshi.

Amashiwi natumfwa kale ukuti Janet nelyo atemenwe abalumendo abalumbuka mu nshila shimo, lelo ku ce shamo, talefwaya kwikala nabo mu cupo, alefwaya fye ukukwata cibusa, uwa kumulisha no kumufwika epela. Aletontonkanya ifyo ababiye bengamuseka nga bamusanga aleonsha umwana. Kabili kuti acita shani pa kupaapa umwana uwakuti alemulamfisha amalaya yakwe aya ndalama ku misu, kabili no kwenda na matebela kasuba konse. Ifi fyonse fyamuletela ubulanda ubukalamba nganshi.

Ukukanasansamuka kwakwa Janet asukile Joni nao akumona. Elyo ilyo bali babili mu ng'anda Joni asuka aipusha Janet ati : "Nga kanshi lelo wabela nshi ifi darli, tausansamwike, cinshi calenga?"

Janet ati: "Nshileumfwa bwino umubili uli fye mpepompepo".

ICIPANDE CALENGA MUTANDA

PA kubwelela ku Mufulira, Joni na cikashana wakwe na cinkupiti onse uwaishile ku bwinga, baile na motoka wakwa Daka.

Janet cayamubipila sana pa kufuma incite pa yadi pa Mr. Thorncroft no kuyaikala mu kompaundi ka maini. Elyo mu kompaundi ailesanga imilimo ya mwanakashi uwaupwa, yalamuteeka pa ng'anda kasuba konse. Te pa kuisosha kuli Janet, mu mutima aleti no kuti; awe mwandi nail nge cipuba ba kusumino kuupwa!

Joni camupesha amano pa kumona ifyo umukashi wakwe ayaluka pa nshita iyacepa filya. Janet uwali ne nseko nganshi no kusansamuka ilyo baleenda nankwe monse tabalabofya nomba aba uwakutumana no kulanga ubukali, imiku ne miku.

Ku ce shamo naco, kanshi lilya Janet bali ku Lusaka, balelolela ubwinga, Janet balikumene na kapenta uo baleyangala nankwe kale; amushila na keyala kakwe aka ku mushi ekala ku Mufulira. Mukwai uyu kapenta wa mupamba, amasanso yonse ayalemoneka mu ng'anda mwa Joni e walelenga ku mulandu wa makalata aletumina Janet. Ishina lya uyu kapenta ni Clara Nkosi.

Kalata wantanshi Clara alembele atile:-

"Mune, nomba apo waupwa, nausanguka umukalamba, nshilingile na kukwita ishina lyobe, pantu nomba niwe Mrs. Bowa. Ine ncili ndebomba na nombaline mu clinic mulya mwine wanshile. Ala laifi muno Lusaka nomba elyo acilile ukununkila. E mukuti pa kuya ku bioscope nomba nalileka ukulipila. Lyonse abalumbendo balansenda muli taxi no kuya mu kundipilila. Kabili cila cibelushi tulaya ku kunwa no kwangala ku Bwacha Hotel, nako kwine nshilipila nelyo kamo. Ala ndekufuluka sana mune Mrs. Bowa".

Ilyo Janet apwile ukusoma uyu kalata, ni cikanga umutima ulepuke ku bukali. Neco e nshita Joni amushilile amalaya ya kucapa. Ukucapa kwine ailecita fye cipyucipyu, ifyakufwala teti fibute na bwinobwino iyoo.

Bushiku bumo ku welufeya kwali ukucimfyanya kwa bakashana ukuti basale umusuma ukucila bonse. Janet alomba ulusa lwa kuti ayemonako, Joni aibukisha ifyo bamukonkomeshe kuli bashifyala, ukutalusha Janet kuli bakapenta, akana ati: "Iyoo ine teti nkuleke ukuya ku cilonganino ca musango uyu; pantu nalishiba abakashana balongana ku fyangalo fya musongo uyu ifyo baba; tababa na misango ineine".

Janet ayasuka bukalibukali ati: "nga baba shani? Bushe benda ubwamba pa bantu pakuti utile tababa na misango ineine?"

Joni: "Nshileti benda ubwamba, imilandile yabo ne mifwalile yabo tafyawama. Kanshi umwanakashi uwaupwa kabili uwacindama tafwile kusangwa ku kucimfyanya kwa musango uyu iyoo".

Janet: “Kanshi walosha mukuti ine nshacindama ici ndefwaya ukuyako?”

Joni: “Umfwa Janet, ine umweo wandi tawandosha ku kufwaya ukuuma abanakashi. Nomba nga wakonkanyapo ukunjasuka butumpebutumpe nalakuma nombaline”.

Awe Janet aibukisha ubulamba bwakwa Joni, abwela atalala. Lelo nangu atalele ifi, umutima waiswile insele sha kutuka Joni. Joni eshiba ifyaletontonkanya Janet nga kuti balekana apo pene.

Janet asansamwike fye ubushiku bumo ilyo Joni amusendele ku biaolo pa citukutuku. Nomba ku mulandu wa mano ya bukapenta. Janet aileposa amano ku kalumendo kamo ifi Aka Ndebele. Mukwai kuti nga basekesha nako, kwati babeleshanya kale. Kuli Joni kwena alelandako fye limolimo ukwabula no kuposako amano kwati te mulume wakwe. Joni camupesha amano pa kumona ifyo umukashi wakwe apoosa amano ku kalumendo kambi. Kanhi pa kwishiba bwino icali mu mano yakwa Janet, Joni atala afumapo, abepekesha mu kufwaya fwaka. Nomba pakuti amone bwino ifyo ulya cilumendo alecita na Janet, aileiminina pa mulola apakuti alebamona fye beka bena tabalemumona.

Janet atala acebaceba pa kumona Joni nga ali mupepil, amona tali mupepi, awe asengelela kuli cilimendo, abika no kuboko pet anta lyakwa cilumendo, cilumendo abwela akumbatila na Janet, abika no kuboko kumbi mu musana wakwa Janet.

Joni apo eminine, umutima walafwaya ukufimina pa mutwe. Neco amona Janet pakwikala te wakubwesha ne ndeleshi bwinobwino, kuti atangalele fye, na menso alafwebulwila cilumendo. Joni afilwa ukushipikisha, ayapo. Cilia bamumona elyo bati baleilinganya bwinobwino.

Cilya Joni afika, alaeba cilumendo ati: “Bushe iwe walishiba ukuti ine ne Joni ncaya abantu batumpa nga iwe!”

Cilumendo aisaima, aipusha Joni bukalibukali ati: “walosha mwi iwe?”

Mukwai na kacona bakabepesha fye ku kwanguka, Joni aleka na ku ikofi pa cikumbi ca linso lya mulumendo na mbee. Cilumendo ayapona nga filya. Joni alailumba no kuilumba ati: “Wankutika ne mwana wa Mubemba calesa, nook nafuma bonse tuli nkakashi. Ngo letwala amasange ulebwelelamo ne toloshi ku minwe ku Bundebele!”

Cilumendo aisaima, na pa menso napalubana ku mulopa icikumbi nacilepuka. Kwena nga filya batila umulume wa mbwa tafwa ku kuulu. Aposa ikofi, Joni asoola. Joni ukupoosa limbi, kabili cilumendo ayapona ubuseneme. Apo pene na bakanyangu bafika, babekata bonse babili.

Bakanyangu ico baishibe Joni balamwebaula fye abati: “Yangu ba Bowa ee! Kanshi na imwe kuti mwalacita shani ulubuli muno cintubwingi? Ala kuti mulelekelako aba bambi bakawayawaya. Nga kanshi cinshi calubana apa pene?”

Joni ati: “Kwena shikulu mwitila bwalwa nakolwa. Nge fyo abengi banjishiba, ubwalwa ine nwa fye panono, ico naumina uyu mulumendo, ipusheni umukashi wakwe uyu”. (Asonta Janet.) “ E wishibe ifyo bacilacita pano”.

Janet ati asoseko, Joni aleka na ku lupi, ati fye Janet pa menso na waa! Janet atala ashinguluka, awa ne ndeleshi shawa na ku menso. Ala te pa kusebana kuli Janet, nici fye Abasungu baleta bakaputula bamukati, nga cayafishe no kushimika.

Ilyo bakanyangu bapwa ukunashanasha Joni umutima, bamweba ukubwelelamo ku ng'anda, Janet wena banushalika abati: "Iwe lolela kuno kwine pakuti umwina mobe umutima ufuuke, tulekutwala panuma, pantu nga mwaya nankwe alekuuma sana".

Awe nacine, pashipita inshita, bakanyangu batwala Janet ku ng'anda. Basanga Joni ubukali nabupwa,aleseka alenwa na tii uo apangile umwine.

Joni cilia amona Janet pa mwinshi, alamweba ati: "Ingila mayo, nacipwa wisakamana. Batila imiti ipalamene taibula kuliila g'wema".

Joni aleta tii umbi, apangila bakanyangu balanwa. Cilya bapwa ukunwa bashalikapo Joni baya no kuya.

Inshiku shakonkelepo, Janet aleti nga aibukisha lulya lupi lwamupupwishe nge nkoko bacinja, awe alatiina sana ukukalifya Joni umutima nakabili.

Ubushiku bushilile kantu, Joni na Janet nabekala mu ng'anda, balelya ubwali; baumfwa pa ciibi nko, nko, nko! Kuti ukwisulako, bamona fye mukalamba wa mangalo mu Mufulira, Donat Chembe. Bwangubwangu Joni ati: "Eya ba Chembe mukulu, pitileni kuno tebulo, tuleya ifwe".

Kabili alangilila ba Chembe ku mukashi wakwe ati: "Aba e ba Chembe, abangalila amangalo muno Mufulira". Kabili aeba ba Chembe ati: "Mukwai uyu e mukashi wandi Janet Phiri".

Pa mulandu wa kuti balelya ubwali Janet aposesha ba Chembe ku kuso nga filya bacita bashikautu.

Ba chembe baikala, elyo batampako ilyashi abati: "Mwandini ba Bowa mukulu, ico baendela te cimbi. Lelo line twapoka kalata ukufuma ku banensu ku Ndola. Bali no kwisa ku kutamfye mpapa na ifwe pa Cibelushi ca mulungu walaisa. E uku nati kanjembeshibishe bekale abaiteyanya. Nakabili na pa kuti mukese kuli plakatishi pali citatu pa nshita ya 3.30 p.m".

Joni: "Nototela san aba Chembe. Pali citatu nkesa pa nshita iyo ine mwalumbula".

Ba Chembe babashalikapo, babwelelamo kumwabo.

****

ICIPANDE CALENGA CINE LUBALI

UBUSHIKU ba Ndola baishile, ku cibansa ca mupila ica mu Mufulira kwaishile no wa ku ibele.

Pa kuya ku cibansa, Joni aeba Janet ati: "Nga ulefwaya ukuyatambako umupila, ipekanye, twalaima pa 3 koloko".

Janet te pa kutemwa ayasamba na bwangubwangu, abwela alafwala na busakabusaka. Cilya calatwala mu 3 koloko. Joni alafwala na Malaya ya mupila. Apo nishi Janet alesakula bwinobwino umushishi wakwe. Pa kumona Joni mu Malaya ya

mupila, Janet aumfwa na kacilumba mu mutima pa kupwa kuli cilumendo acindama ifi.

Janet alaisala mu ng'anda, Joni ayabuula icitukutuku. Cilya abwela asanga Janet alemulolela pa lubansa, Joni Alisha ne citukutuku, banina balaya na ku cibansa.

Mupepi ne cibansa, utwaice, twalalumba atuti: "Jonie, Jonie, Jonie!"

Joni pa kumona ifyo asansamuka, aimya fye ukuboko pa kubaposha.

Pa 4 koloko, ba Ndola na ba Mufulira abe tiimu lya pa kubala baponenamo mu cibansa. Joni aleta pa right inside. E kuti Joni aleti nga aikata umupila, Janet apo ekele te pa kulumba. Amatiimu yonse yalemoneka kwati nayalingana amaka. Kanshi kwali ukushotana pa nshita itali. Limbilimbi nishi ne fipanda nabacinja. Joni apokelela umupila uwa mu mulu. Goalie wa ba Ndola wena aletontonkanya ukuti nalimo Joni alebala anyantepo. Yaba; tata bola afikilila fye ku lukasa lwakwa Joni, ili na mu isumbu muli na Ndola. Apo abantu icibansa conse kuti nga balumba Joni, bulanda!

Awe mukwai bashotana, bashotana! Wasuka no mupila wapwa. Ba Mufulira bacimfya abanabo pa kubengisha akakato kamo, bena abanabo nakalya.

Janet pa kusanga Joni eka e waingishe. Kuti cilya bakumana, Janet afukatila Joni ati: "Wabomba sana we mutemwishi wandi. Nitemwa sana pa kumona ukuti abantu abengi niwe bali balelumba".

Joni nao pa kulanga insansa, apampasha Janet panuma, amutomona na pe saya ati: "Natotela sana Janet wandi".

Panuma ya kupela icikombe kuli ba Mufulira, Joni na Janet banina pa citukutuku, baya no kuya.

Ubushiku bumbi, Joni amonfa umusungu wakwe amuletela kalata, alamwipusha ati: "Bushe ni kalata obe uyu?"

Joni pa kumonapo ishina lyakwa Janet asosa ati: "Kwena te kalata wandi, lelo wa mukashi wandi". Abika na kalata mu tumba. Kabili limbi aisafumya ulya kalata, aloleshapo, amona ilembo lya canakashi. Umutima umo wamweba ati: "Isula umone ifilimo". Umbi nao wamukanya auti: "Wiisula nakalimo ifumine kuli banyina kwa Janet", epa kubika kalata nakabili mu tumba.

Ilyo Joni afuma ku ncito asanga Janet mu cikini aleipika icakulya. Ati atuushe cinono, elyo apeela Janet kalata wakwe. Janet ico aishiba ilembo apoka fye lubilolubilo, asula atampa no kubelenga.

Pa nshita Janet alesoma kalata ulya, ku mulandu wa mashiwi yalimo, Janet pa menso payaluka. Muli katala ulya amashiwi ya nsansa na yabulanda. Cinecine uyu kalata tafumine kuli ba nyina, afumine kuli ulya kapenta tulumbwile kale, Clara Nkosi. Uno muku Clara alembele ifi:-

"Mune Mrs. Bowa. Ala nshilati nkulabe na nomba, ncili ndekwibukisha. Kuno Lusaka kwa mutende, nesubilo na iwe na bwana obe muli umutende.

"Mune umunensu Elizabeth Zulu ali no mwana. Ifyo abipile we! Ala teti wishibe ukuti e ulya aweme filya. Nokuba nga abalumendo balepita kuti balemusaka na mate. Ala ni nakulu bantu alileka no kusamba, wakwenda fye ne fitatilo mu numa. Awe kanshi mwandi ubufyashi nga e efyo bwalula abantu filya, ine teti mbukabile, ata see!"

Janet apo umutima te pa bulanda, nao aishibe ukuti nga akwata umwana, akaba nga Elizabeth Zulu, Janet pa kufisa ubulanda bwasokoloka muli kalata, apeta kalata bwinobwino, abepa no kuseka.

Joni amwipusha ati: “Nishani, bushe bamayo bamutende ku Lusaka?”

Janet kabili aseka bucence, kabili ati: “Ee bali fye umutende, balemuposha no kumuposha”. Kanshi aleti putu.

Joni apalama ku mukashi, alamucenya ati: “Kwena bakashi bandi kalata alemoneka ngo ushimusekeshe, fibi nshi filimo?”

Janet: “Mwe bantu nga fibi nshi fingabapo. Kabili nga namupa amusomapo nico ilembelwe mu Cindebele”.

Joni ati: “Leta kanshi mone ifilemba bamayo, na ine njishibe ukuboko kwabo”.

Janet alawayawaya, Joni asempola na kalata, afungulula. Ico Joni aletunganya ukuti Janet alefisapo fimo, apitilila fye ku kumona ishina lya ulembele. Amona ishina lya Clara Nkosi. Lyena ashininkisha no kushininkisha ukuti cinecine muli ifibipile muli kalata. Elyo aipusha ati: “Iwe, bushe banoko ishina lyabo nib a Clara Nkosi?”

Janet namwishiba ni tauni kelo, ayasuka ati: “Ala mwe bantu abo ni bamayo mwaice!”

Joni: “Nga balembele nshi kalata mu Cindebele?”

Janet: “Abo bamayo bakulila ku Bulawayo, no kusambilila kwine eko basambilile isukulu. Nelyo kwena abene Basezuru teti bacilembe bwino”.

Kwena Joni nelyo amoneke ngo wasula pa nshita ilya, ukutunganya kwakwe cacililako, apanga no kupanga ukuti nelyo cibe shani mfwile ukwishiba ifilembelwe muli uyu kalata.

Janet pa kunaya ubwali ali fye bulandabulanda, aleimba na kalwimbo baleimba na bakapenta babiye mu Lusaka. Ukutontonkanya kwaisa mu mutima, ukwa kukwata abana, ukukanaya ku biaolo apo alefwaila, ukwikala pa ng’anda pen go musha, ukucapa no kucisa ifyakufwala fya mulume. Ukukanalanda no mwaume umwine atemenwe; fyonse ifi fyamufinya umutima, alafwaya ukulepuka. Atala aima nako, apimpula indeleshi ailolesha bakapafu ifyo babuta, aibukisha nefyo abalumando balemutasha ku busuma bwakwe, awe mukwai akampa na mu lupi.

Buleca fye ulucelo, cilya Joni aya ku ncito, Janet abula na pensulo, ukwasuka kalata wa mubiye uwafumine ku Lusaka, alemba nao ati:-

“Mune nasantika sana pali kalata obe uyu aishilemfundako utuntu utwingi. Iye mayo ifyo ubulanda bunjishile pa kumfwa ifibipile Elizabeth Zulu pa mulandu wa kufyala umwana. Ala na ine ndetina sana mwandi, e pali ine nga naba no mwana nkasanguke umukote. Awe mwandi amano nayapela, nshishibe na fyakucita. Ine nine nkaleenda na matebela ya mwana, wasanga imisu mu numa nga mumupaapa! Awe mwandi Clara wesu iwe uli mukalamba, wingamfundako ifyakucita pakuti amasakamiko yancepeleko. Iew walishiba utwingi. Kuti wanjebako nelyo fye utwakuipususha ku cinkuula ici naupwako”.

Apopene abala asha no kwipika, aya ku kuposta kalata. Kuti cilya aleposhita kalata pa post office, bakumana na ulya cilumendo baumine kuli Joni ku biaolo pa mulandu wa kulanda ifya butumpe na Janet. Ulya cilumendo ico aletiina Joni, abalile acita

kwati taishibana na Janet. Janet ena kalekale amwibukisha e watampa no kumuposha. Cilumendo ati amone ukupama kwakwa Janet, ashininkisha no kuti ali eka, awe apalama, batampa no kupume lyashi.

Cilumendo aipusha janet ati: “Yangu ba sisita, nomba mwalileka no kwisa ku biaolo!?

Janet ati: “Ee batini babulasa. Ala cinecine ukuupwa takwawama. Batini abalume ubufuba, e bandesha!”

Cilumendo: “Mulandu nshi akwatila ubufuba, bushe eo baputwililepo umutoto wenu?”

Janet: “Kwena ukucilabulya bwine bushiku mwacitile nabo ifyongo, ku biaolo naluba ne nshila yalungamako”.

Cilumendo: “Kanshi sisita ulecula sana, pantu ninjishiba uli mwina tauni, walitemwa ukutandala no kwangala umo ulefwaila; elyo ulya kamishi ese akuteeke ku munga we fwafwa! Awe ico cena te cisuma. Kwena ine leloline icungulo eko ndeya ku biaolo”.

Nomba ico Janet aletiina ukuti nalimo limbi Joni kuti abwela ku ncito asanga nshili pa ng’anda, aeba cilumendo ati: “Cisuma nabala napita, tukamonana na limbi”, abuula incinga abwelela ku ng’anda.

Ilyo Joni abwelele ku ncito, afwaisha ukwishiba amashiwi yali muli kalata Janet apokele kuli Clara Nkosi. Atuma Janet ku kushita utuntu ku beka pakuti ashalemo eka. Cilya Janet afumapo, apo pene atendeka no kufwaya kalata. Kuti ngefi aimona panshi ya sutikeshi wakwa Janet. Ico ashaishibe Cindebele, abuula ipepala limbi epo akopolwela amashiwi yonse, pakuti atwale ku baishiba Icibendebele bamwalwileko mu Cibemba. Cilya apwa apeta kalata bwinobwino, abwesesha napo afuminishe, elyo atampa ukulya ubwali.

Ilyo Janet abwela, asunguka pa kumona Joni acili alelya ubwali pantu inshita itali yapitapo apo ali elile. Cilya abika utupe, aipusha Joni ati: “Yaba na nomba ucili ulelya ubwali? Shi katwishi uko wali watala waya?”

Joni ati: “Bushe teti ntushe pakubala, kuti nalalya nga neo baletamfya! Ngo lenjipushisha nshi?”

Janet: “Iyoo mwe bantu ndeipusha fye”.

* * *

Panuma ya myeshi imoimo, Janet asuka aba pa bukulu. Ici caletele Joni insansa ishingi nganshi, pantu alefwaisha ukukwata umwana. Atampa no kupekenya ishina lya mwana nga afyalwa. Aletontonkanya ukuti nga mwaume nkamupeela ishina lya bashikulu wakwe, kabili nga mwanakashi ishina lya banakulu.

Janet wena ico mona aba pa bukulu, ala mukwai na imwe kuti mwatunganya. Akwata ubulanda ubukalamba nganshi kabili alalanguluka kasuba konse. Alaesha na maka yonse ukufisa ifumo pakuti abantu tabalimwene. Ilyo aleenda alaumfwa insoni ishingi nga amona abantu balemulolesha. Wena aleti nalimo balepapa ifumo lyakwe, kwati e wabalilapo ukwimita apo icalo capangilwa.

Ke ce shamo, bushiku bumo Joni alwala impepo no mutwe Janet ayasosa kuli banalume kwa Joni, nabo baisamutwala ku cipatala. Awe bayamuteeka, pantu bamona ukuti namwalisha. Ubu bushiku Janet asendama eka mu ng'anda.

Ulucelo Janet alatontonkanya ati: " Awe lelo lyena na ku biaolo ndeya, ngo wakundesha nani?"

Akasuba cily kayakalekaba mu mubili, Janet ncita ngo muntu winewine, anina pa ncinga aya ku kumona Joni no kumutwealilako utwakulya. Cilya abwelela ku ng'anda, aumfwa ciwa amupimpila ukuti aye ku biaolo. Atampa no kuipempentesha, afwala ubusaka sana pakuti ayemoneka bwino. Na pakuti abantu benutunganya, asha aeba abena mupalamano ati: "Naya ku maliketi ku kufwaya umunkoyo".

Apo nishi cikashana afwele buu, icakuti neco akafumo kali fye mu kutoola, te wakwishiba no kuti ali pa bukulu. Anina incinga, alungama ne nshila yak u maliketi. Umukashana wa mupampa kuti cilya ashingilila fye amayanda apetusha ne ncinga, uyo ku biaolo.

Ilyo aingila mu biaolo, alafwaya ulya cilumendo bomfwana nankwe. Afwaya no kuti amumone nakalya, awe ashita no bwalwa, alanwa. Umo ekalishe amona fye ulya wine cilumendo alefwaya uyu, balaposhanya, aeba cilumendo ati "Ikala fye apa mupepi, lelo ndi neka, tapali ca kuti usakamane".

Cilumendo: "Ala! Ngo mulume obe ali kwi?"

Janet: "Alilwala, ali ku cipatala. Kwena nangu njishile muno biaolo, netiina ukwendauka, pantu ababiye nga bamona, kuti baisasosa kuli Joni nga abwela ku cipatala; mayo na cilya lyapenesha kuti lyaisanjipaya fye".

Mukwai cilumendo pa kusekesha cisotwe wawama filya, kuti nga ayaleta amabotolo, ni sotambe. Ubwalwa nabo tabwangasha, Janet abusenda na mu ngala, atampa no kushintilisha umutwe pa cifuba cakwa cilumendo, cilumendo apisha no kuboko mu musana wakwe.

Limbilimbi ing'oma ya jaivi yalila, abantu batampa no kuifyeta. Cilumendo alomba Janet ukuti bololepo amolu. Mukwai Janet wa kantu alaba na ku ifumo, asumina fye apo pene, baima baikatana. Imicindile yakwa Janet te yakuti ali na pa bukulu nakalya, cilumendo aleti nga amusebula na Malaya yalola na mu mulu, cilumendo wa mupampa abwela aikala na panshi pa kulolekesha.

Paul Canda na Robin Mukuka cilya babwela ku cipatala ku kumona Joni, baumfwana ukupita ku biaolo ku kunwako icikale ca syndicate cimo. Mu nshila Paul alaipusha umubiye ati: "Pa ng'anda pa Joni napesalwa, nga kanshi umukashi ele kwi? Tatumumwene ku cipatala!"

Robin: "Nalimo ele ku cipatala ili twafumako".

Paul: "Awe, kabili ifwe tushile nabesala, kanshi kuti ayaingila shani".

Robin: "Kanshi tata katwishi uko ele, aba banakashi ba mu tauni te batsotsi!"

Ilyo Paul na Robin baingila mu biaolo, basanga elyo ing'oma ya jaivi yafukila. Kuti bati bapose amenso pa balecinda, bamona Janet kuti kacilumendo ka kantu kuti nga kamuselebula, na Malaya ni cikanga yawe na ku menso. Batala baiminina balalolesha fye, ifyakusosa fyabula ku mulandu wa kupapa. Robin e wabalilapo ukulanda ati: "Kwena uyu mukashana nashininkisha lelo ukuti ni Cisesa cintomfwa,

kabili na mano yene takwata iyoo. Bushe we uli pa bukulu niwe bengalashingulusha umusango ulya cinecine waenda no mutende!”

Paul atala akumpa ku minwe ati: “kwena Joni nga bakashana ba muno kalale,acili aleupa, uyu wena tabakakokole nankwe. Bushe ulya cilumendo bali nankwe tye ulya Joni aumine icabipisha nganshi?”

Robin wena ico amano yakwe yali nga yakwa Joni, apo pene aeba Paul ati: “Boi kanje ncaye kapanga, kanshi ne mpumo sha ntanshi tashiteseshe. Kabili Joni nga afuma mu cipatala tuli no kumweba, pantu teti tuleke umunensu balemusebanya ku canakashi ca mano ya bukapenta!”

Paul: “Mwandi panoesonde palilalwa! We wefumo niwe ulesebulwa filya, ne mpukushilo shileshala na pa mbililibili!” nacine abalumando bayaiminina mupepi, bali nga baletamba jaivi. Kuti Janet ati ndoleshe mu mbali ifi amona fye amenso yane yalemutambo; apo pene Janet alatotosha umulumendo ati: “Ala natuleke, bamo abanjishiba balentamba”. Bati baleke, ukucinda, Janet na cilumendo wakwe balunila na mu mabumba ya bantu.

Robin alaeba Paul ati: “Ulya mukashana ulemona nga tatumubwelepo ilyo twingafisha umulandu kuli Joni kuti akaana akoola na pa lulimi. Enda tumufwaye, tumukalipile nakuba abwelele na ku mushi”.

Balamufwaya, kuti ngefi babatulila mu citenge, bali na cilumendo wakwe wine balenwa ubwalwa.

Robin alembula Janet ati: “Mulamu, tala isa kuno tumfwe”.

Ukwabula no kwasuka Janet aima, akonka Robin panse.

Robin ati: “Kwena mulamu, ifwe twasunguka sana pa ku kusanga kuno kantini. Icantanshi balikulesha ukwisa kuno. Iwe taulingile kwisa kuno ilyo umubiyo alecula mu cipatala. Ica butatu, we muntu we uli pa bukulu niwe bacilasunsha umusango ulya pali jaivi. Bushe fyonse ifi wacita fya mano!?”

Janet akwata insoni sana pa kumfwa ukuti kanshi na babiye kwa Joni balishiba ukuti aba pa bukulu. Elyo ico ifyakusosa ifinefine ashakwete atampa ukumaula ku fimpusa ati: “Kwena kuno biaolo nshaciba na kwisako, bampatikishe fye ne mwine”

Paul ati: “Nga abakupatikishe ni bani?”

Janet: “Banandi bamo ifi, no kuya nabaya, nshishibe no ko bali”.

Paul: “Nga iwe ico wikalile cinshi nga babiyo mwishile nabo nabaya?”

Janet: “Iyo mulamu na ine wine nail ndi fye mu nshila lilya mwaisanjita”.

Robin: “Awi mulamu ulefwaya ukufisa, wishibe natufulwa sana pa kusanga ulecinda na ulya cilumendo Joni akuminepo ne ntanshi. Wishibe tuli no kwisafisha umulandu ku mwinamobe, pantu ulemusebanya sana, kanshi mwe banakashi ba muno tamwakwata mano. Kabili lino line akuya na ku ng’anda”.

Janet pa kumono bukali bwakwa Robin, ifilamba fyalapona, ubulanda no mwenso fyaisulo mutima wakwe, atampa ukulanguluka”.

Robin ati: “Nga wishile ne ncinga kabule apo ushile twende”.

Janet ukwabula ne fikansa, ayabuula incinga apo ashile. Pa nshita ii, ninshi ulya cilumendo Umundebele bafyuka kale, aleti nalelo nalalungwa.

Abalumendo na Janet banina pa macinga, balaya ku mushi. Mu nshila Robin alaeba Janet ati: “Kwena bukwe aubulaba pa bukulu lilya mwacilacinda jaivi na ulya mulumendo, nga nail naisakuuma ulupi”.

Janet ati: “Ee, cinecine babukwe nga mwacinguma fye pantu nimbifya. Kwena napapata mwikesasosa kuli Joni, akesanjipaya fye”.

Paul ayasuka ati: “Iyoo tuli no kwisamweba, pantu nga aumfwila kuli bambi ilyo na ifwe natukumona kuti atufulilwa sana. Iwe auba na mano ya kumutiina nga teti ulecita ifyo ashifwaya”.

Janet pa kumfwa abalumendo ifyo bakosa mu tunwa, atendeka ukulila, aika na pa ncinga.

Ababiye kwa Janet mu mushi bapapa nganshi pa kumona apo Janet abwelela, uwaciba atile naya ndafwaya umunkoyo. Lelo abwela icungulo sana no munkoyo takwete, kabili alemoneka uwakolwa sana, batampa no kumutunganya.

Bamo abamwene Janet uko alecinda jaivi mu biaolo, baisasosa kuli banalume kwa Joni. Banalume Jonie bafulwa sana, basuka baya kusabasuka baya ku ng’anda kwa Janet icungulo ku kumukalipila. Bati bashifika pa mwinshi, Janet ayasuka fye bulandabulanda. Cilya baingila Janet abaposha ati: “Mwapoleni mukwai”.

Nabo: “Endita mayo mwapoleni”. Kabili bati batuushe ponono elyo kabili abati: “We mwana wandi akasuba konse aka wile fye ku biaolo? Cintu cabipa sana, kabili taulingile kubwekeshapo. Apo nomba walyupwa, ulingile ukusakamana umwinamobe pa ng’anda, te kwenda icendeende nga abakashana abashaupwa iyoo”.

Ilyo banalume kwa Joni balelanda, Janet atalele fye tondolo, alelolesha na panshi. Cilya bapwa ukusosa, elyo asosa ati: “Mukwai kwena nimbifya, bengambelelako uluse”.

Banalume Joni abati: “Iyoo mayo nacipwe, icabipa kubwekeshapo”. Kabili baima babwelela kumwabo.

Ubu bushiku Janet tasendeme bwangu ku mulandu wa kutiina ubukali bwakwa Joni, alafwaya amano ya kwisanashashamo Joni, no kuti ayamone nakalya.

Ulucelo Janet abuka bwangubwangu ku mulandu wakubula utulo. Ati apwe ukusamba, apanga na tii wa kutwalila umulwele ku cipatala, aputaula bwino buleti pakuti ayesansamushe umulume ku cipatala, abikako na mafuta busakabusaka.

Joni atemwa sana pa kumona Janet abangilila filya Janet afika pa beti wa mulume, alamuposha ati: “Musendemeko shani lelo?”

Joni ati: “Awe lelo ndi fye bwino, nalimo ndefuma no kufuma”.

Bashipwa fye ukumonana, Janet abwelelamo ku ng’anda. Janet cilya ali pa mwinshi alesamba imbale, amona fye Joni uyu beshile nabamupapa pa ncinga ku mulumendo baishibene nankwe ifi. Janet aleka ukusamba imbale, ayaipusha umulume nga kuti afwaya ukusamba amenshi ayakaba. Joni asumina akusamba ayacifulefule.

Amenshi yashikaba Janet aleta mu ng’anda, alaeba Joni: “Sambila muno mwine, pantu taulakosa ukuyafika ku bafa. Cilya Joni alesamba Janet apekanya itoloshi ilisuma ne shati na tai pakuti Joni ese afwale nga asamba. Ifi fyati fipwe aya mu cikini ku kunaya ubwali. Ubu bushiku ba Janet e bancito nganshi. Neco balefwaya bafimbe pa mulandu wabo ulya tumfwile kale.

Janet acili mu cikini alepekanya icakulya aumfwa fye: “Otini mayo”.

Janet: “Iseni mukwai”. Amona ni bamuka nalume kwa Joni bali na kasupa ka munkoyo. Bwangubwangu Janet apokelela, asantika, atwala na mu ng’anda. Ilyo Janet aingisha umunkoyo, asanga Joni napwa ukusamba, nafwala na bwinobwino. Cilya abwelela panse, alaeba bamuka nalume kwa Joni ati: “Mukwai nabengile mu ng’anda”. Baingila. Babapela amenshi pakuti basambe balyeko ubwali, bakaana.

Banakulu bantu baikele akashita kanono ku kumona Joni, no kuya baya. Joni e pa kutampa ukulya ubwali. Alyapo fye isha kupenda, aeba Janet ukuti amupeele umunkoyo. Janet aleta balanwa bonse babili.

Ubushiku bwakonkapo, Joni aya ku kumona abasungu bakwe ku ncito, awe bayanupeela ubushiku bumbi ubwa kutuusha pakuti abweshe amaka.

Paul na Robin bali bakalaliki mu Gavanenti, baleinuka ku ncito ne nshita ya 4 koloko. Kanshi batile bashibwela ku ncito, baipushanya inshita ya kulandilamo no munabo Joni. Baumfwana ukuti tacafishe bafwile ukumushimikila nga bamwita ku cakulya.

Ilyo Joni alebwela ku kumona abasungu bakwe apita ku mulumendo umo ifi uo aishiba ukuti alishiba Icindebele, pakuti ayemulondolwela ulya kalata wakwa Clara Nkosi mu Cibemba. Cilumendo ulya pa kumona Joni amwendela, atemwa nganshi, pantu alemona Joni uwamisuula, uushingasakamana ukutanalila ababiye. Uyu mulumendo umutundu wakwe Mungoni kabili alishibe Icindebele ne Cibemba sana.
Joni ati ekale panono, atampako ati: “Mwandini ba Banda wesu, naisandeipusha nga kuti mwangafwako ukupilibwila aya mashiwi mu Cibemba”.

Banda bwangubwangu apoka kalata, atampa no kusoma eka mu kapoopo, elyo aipusha joni ati: “Bushe mulefwaya nsose fye ku kanwa, atemwa mulefwaya nembe?”

Joni: “We mfumu kuti cawamisha ukulemba”.

Awe Banda abuula ne pepala, atampa no kwalula kalata ulya mu Cibemba. Cilya apwa apeela Joni asomapo amona ne filembo fyonse nga nafilungama. Awe asoma onse ukwabula no bwafya. Asanga Icibemba conse cili icatambalala, e pa kutotela Banda ati: “Nasantika san aba Banda, nomba naumfwa umo kalata alolele”.

Banda amwipusha ati: “Ba Bowa, shi nalimo mulefwaya ukusambilila Icindebele?”

Joni aseka ati: “Ee mukwai, ulu lulimi nalutemwa sana, nomba fye ukukosa ici mwaba no kuitomona nga we ulelya insongwa”.

Joni pa kubwela kumwakwe te pa bukali pa mulandu Janet alemufisa icishinka. Kabili alishininkishe ukuti ulya kalata tafumine kuli banyina mwaice, yafumine kuli kapenta ku Lusaka.

Nga filya tulandile kale, Joni atile fye ashifuma pa ng’anda, na cilumendo umo uo balebomba nankwe aleta na kalata, uyu kalata alungeme Janet, nao wine uwalembele ni Clara Nkosi. Janet ashuka sana kalata pa kufika ilyo Joni ashiliko, bwangubwangu aisula, atampa no kusoma, lubali alecebaceba no kucebaceba pakuti joni emusangilisha. Muli uyu kalata Clara asosele ati:-

“Nali no bulanda sana pa kumfwa ukuti na iwe uli ne fumo, kabili walaswa ube no mwana pamo nga Elizabeth Zulu. Awe mwandi cabulanda sana. Pantu nga wapaapa ninshi ubukashana bwapwililila nakalyanakalya. Ine e candesha no kupwa kukali

kwine, e mulandu nabutukile ku mulume batufishe nankwe ku Pritoria, njikala nankwe nomba nga ndi na bana umulongo, no kubipa nga nabipa nganshi. Bushe iwe ifumo lyobe lilekusekesha? Ine ndeti umukashana uwawama umubili nga iwe, talingile kukwata mwana. Nga wati bufi nakubepa, ale leka ukatila fye ubushiku abalumendo bakeshiba ukuti waba no mwana, apo pene tawakamone wa ku kubikako amano. Ninshi apwa". Ilyo Janet amwene aya mashiwi, mukwai atala aikata na mu mutwe, ubulanda bwamwishila ubukalamba. Ukufuma bulya bwine bushiku atampa ne nshila sha kuti engonaeilamo ifumo, no kufwaya ukuputule cupo na Joni.

Ilyo Joni afika pa ng'anda, ukufuma kulya tusosele kwa Banda, Janet ati: "Bweleniko". Joni te wakuposako na mano janet wena apo atendeka no kututuma ati nalimo nabamushimikila umulandu wa ku biaolo. Pa kuti ahininkishe nga natesha cinecine amwipusha ati: "Mwe bantu ndeti mwabweleni. Kanshi finshi ndufyenye pa kukaananjasuka?"

Joni amwasuka bukalibukali ati: "Uleti no kuti mwabweleniko nga we ulewamya! Tala isa kuno tumfwe".

Baingila bonse babili mu ng'anda. Apo pene Joni asukushila Janet kalata ilya yalwile mu Cibemba ati: "E kalata afumine kuli banoko mwaice uyo ati?"

Janet camupesha amano, alalakalaka fye na kalata mu minwe. Cilya ati asosepo cimo, Joni amuputula ati: "Wikaana nelyo kamo, pantu nga nayaleta abakukushinina cilesabipa sana. Iwe uwakutumine uyu kalata ni cibusa obe, kapenta mubiyo ku Lusaka, kaana?"

Janet apakukanina pabula, asumina ati: "Kwena cinecine munandi e wantumine, lelo kapenta alyupwa!"

Joni: "Nga kanshi cinshi walemufishila?"

Janet: "Naleti kuti wakalipa nga nakweba ica cishinka".

Joni: "Kuti nakalipa shani kalata nga pali ifisuma. Bushe ifi alembele muli uyu kalata kuti munandi alintemwa, alamfushana ifyakuteeka ing'anda. Ine cinecine natwishika uyu mukashana teti abe uwaupwa, bushe uwaupwa kuti akaana shani ukukwata abana. Nakulesha ukwasuka uyu kalata, nga wayasuka pasopo!

Janet apo enamine fye panshi, aleyalaula ne minwe. Joni nao taishibe ukuti alyasuka kalata kale kabili lelo line no kubwela nabwela kalata.

Janet ati: "Iyoo, cinecine apo wandesha, nshakamubweseshe kalata wakwe".

Aya mashiwi yati yapwe, Joni afumya icitukutuku pa kuti acipukute. No twaice tubili twaisamwafwako ukuciwamya. Cilya bapwa, icitukutuku calabeeka fye nge cipya. Joni asantika utwaice, atupela na bishiketi, twaya na kumwabo.

Joni na Janet nabekala mu ng'anda, Joni alesoma inyushi, Janet wena alecisa amalaya, baumfwa akaice pa mwinshi: "Nimwe ndeita ba Joni kwa Paul Canda".

Joni: "Eya mune, tangilako nalaisa nombaline".

Janet apo na maka mu mubili yapwa ku mwenso, pantu ashininkisha ukuti nomba ilya nkaama yayaishibikwa. Apo acikalipa filya pa mulandu wa kalata, nga kanshi nga itesha calo lya ku biaolo nga lyaishibikwa cileisaba shani?

Cilya Joni ashingilila, Janet aleka no kucisa amalaya alatontonkanya ifyakucita pa kupusuka ku bukali bwakwa Joni. Asanga inshila ya mupepi kubeepa ukulwala. Pa

nshita ii Janet takwali cintu cimbi ico aletinisha muno calo ngo bukali bwakwa Joni. Lulya lupi amumine mu biaolo tatwalemuteeka bwino nga aibukisha.

Joni afika pa ng'anda pa Paul, aingila, balaposhanya na babiye. Baikala balalya ne cakulya. Ubwali cilya bwapwa, Joni kwati naishiba ukuti ababiye bali ne lyashi lyakumweba, e watampako ati: "Bushe bane ili nail ku cipatala, tamwalemonako imyendele ya uyu tauni gelo natatamuna!?"

Robin e mutanshi pa kwasuka ati: "Mune kwena witila ifwe tuli fimpatanya ifyaikele pakati ka nshila. Tulekweba icishinka ukuti imisango ya mwina mobe pa nshita wali ku cipatala, ifwe tayatusekesha nakalya.

"Yama bulya bushiku, kuti twati tupitile ku biaolo no munandi Canda uyu, twamona palya bacindila jaivi, mulamu kuti nga bamuselebula kuli ulya wine canga walopwele bushiku bumo, ulya Umundebele, kabili teti utunganye umuntu uuli pa bukulu kuti atemwa ukucinshiwa ulya musango. Wena ngefyo wishibe, ifwe twalikalipe sana no kufwaya ukulopola ulya canga, lelo twatinine ukusebanya mulamu.

"Mulumu wena ati ashitumona fye aongoloka, bayakumanina mu citenge cimbi na kapanga wine ulya. Ifwe twatampa ukumufwaya pa kumubwedesha kuno mushi. Awe ngefi twabatulila balenwa na mabotolo. Ifwe twamufumisha panse no kutendeka ukumukalipila, mpaka atendeka ukulila ico amona nafulwa sana. Apo pene ukwabula no kupose nshita twalimine no kulabwela kuno mushi. Kwena no mwine wine tatwamuushile nelyo twatile: "Tukesatila aya mashiwi ku mwina mobe, pantu ulemusebanya kuli bucintomfwa bobe".

Inshita Robin aleshimika Joni enamine fye panshi alekutika, ukwabula ukuposapo ishiwi nelyo limo. Ico aumfwa Robin atalala, Joni elyo ati: "Mune wawamya sana pa kunshimikilako uyu mulandu. Mu cine naliumfwa mailo kuli odali umo ku cipatala. Wena aishile mu kunjipusha, ilyo amwene Janet aishile ku kumpempula ati: "Kanshi e mukashi obe ulya mwa. Ulya umwene aishiba sana ukucinda Jaivi".

Na ine namwipusha nati: "Nga kanshi iwe wamumwene kwi?"

"Ebele namumwene bulya bushiku mu biaolo, baleshana na George Dube". Ine nati aleseka fye, kanshi cinecine. Kabili bayama nabo bali balefwaya ukunshimikilako, nomba na mwishiba abakalamba bali balepita mumbali, nshacumfwisha umo baciloshe. Na ine nshishibe ifyoningacita na ulya mukashana, nampula mu maapa".

Robin ati: "Iwe wiyesha kuyamuma pantu ali pa bukulu, kuti wayambulako isha pa kubeya. Ulingile ukumufunda fye pakanwa, nga wamona cakwansha, watala wamutuma kuli banyina ku Lusaka".

Paul nao asuminisha amashiwi yasosa Robin ati: "Iyoo mune te cakwesha ukumuuma kwena".

Joni ati: "Cisuma bane nayalanda nankwe panono, nga atampa ukucusha nishi mailo akalonga ukuya kuli banyina ku Lusaka".

Joni alaya ababiye abwelelamo kumwakwe. Asanga Janet nasendama kwati mulwele, Joni amwipusha ati: "Cinshi usendamine?"

Janet: "Ndeumfwa impepo no mutwe" (Ubwafita na fititi).

Joni: "Nga fitampile lilali?"

Janet: “Kwena ni kale nomba nshipikishe fye nati pantu elyo umunandi abwela ku cipatala, teti amone ukuibombela”.

Joni aikala pa mupando, atampa kwipusha Janet icalengele ukuti aye ku biaolo nelyo amulesha, Janet tondolo.

Joni: “Ulemfinda no kumfinda! Ukamona nga wapola ifyo nkakucita pamo na ulya wine kolwe mubembushanya nankwe!”

Ulucelo Joni asamba alungama na ku ncito yakwe, Janet wena te wakubuka na pa beti, bukomenemo ne sembe ukucini pamwabo.

Ilyo Janet amona ukuti umulume aya ku ncito, lyena na ng’anda yayanguka. Papita fye inshita inono, abuuka, alatontonkanya ifyakucita. Amafundisho aleumfwa kuli bakapenta aya kupata icupo no bufyashi yaisula umutima paa, alafuluka nefyo aleyangalila ilyo ashali ashilaupwa. Atontonkanya ifyo Joni akamucita pali bumpulamafunde bwakwe, apo pene kwati bushilu bwamwikata, apanga ukubutuka apo pene!

Umwabela ishamo, ubu bushiku Joni akupwike fye pa kuya ku ncito, alaba no kusenda inkoloko yakwe iyo ashitile pali E23 10s. od. Kwena umutima tawakalipishe, atile ndeisaisanga nga nainuka, ubushiku bwa lelo nakulaipusha inkoloko ku musungu wandi na banandi. Kanshi tata inkoloko iyo ubo bwine bushiku ilelololoma, papitile inshitantali pa kuilondola nakabili.

Janet apo pene atendeka no kulonga utupe twakwe umo ali eka mu ng’anda. Alonga amalaya yakwe yonse muli sutikeshi Akaka na mabulangeti yabili na mashitibeti. Kuti ati aloleshe mumbali, amona inkoloko yakwa Joni pa tebulo, aibula ayalaula ulunkumbwa bwamwishila nayo alonga na muli sutikeshi, na tumbi utupe twakwa Joni uto ashakwatile na mulimo alongala kumo.

Kuti cilya ati emye katundu aumfwa kufina e pa kufumina panse ku kufwaya utwaice tutatu tuleteya boola, atwita pamo twaisa fye ulubilo. Atweba ati: “Aleni batata njafweniko ukusenda utupe utu ku stesheni ya basi, ndeyamulipila. Tatifine ni sutikeshi na mabulangeti epela. Abaice basumina basena na fyonse, balaya.

Ne ndalama E24 isho Joni asungile mu ng’anda, Janet abulapo E10 10s. od, asenda.

Lilya bafika ku citesheni ca basi, bamona na motoka wine uwa kuya ku Ndola ali mupepi no kwima. Kondalita pa kumona kapenta wawama filya afuma na muli motoka ati: “Ni shani basisita, muleya kwi?”

Janet: “MUkwai ndeya ku Ndola”.

Kondakita apoka ifipe, afibika pa mulu wa basi. Namutekenya kuti alolesha ukulefuma Janet alaswa ku mafiga yakwe, nomba alolekesha, amona ukuti ali ne fumo, mu mutima ati no kuti: “Eya mwandi mayo, kanshi uli muntu winewine tauli kapenta”.

Janet cilya aikala pa cipuna, na basi aima,. Kondakita ayaiminina mupepi na Janet, alamwipusha ati: “Bushe basisita mwakala mu Ndola mwine”.

Janet : “Iyoo, mu Ndola neyaikilamo fye pa kunina ishitima lya kuntwala ku Lusaka uko njikala”.

Kondakita: “Oh, muli bena siti Lusaka!” bushe muli balenje?”

Janet: “Iyoo, ndi Munsenga kuli batata, kabili ndi Mushona kuli bamayo”.

Kondakita: “Yaba! Basisita ifyo mwaishiba Icibemba ee, alai ne ndeti fye muli ba ku Lubemba kukati”.

Janet: “Nasambilila fye, kabili no mulume wandi Mubemba”.

Kondakita: “Oh, kanshi mwalyupwa cinecine?”

Janet: “Nga finshi mwamona ifyo nshingopilwa?”

Kondakita: “Awe nkashi yandi, pantu abengi muno kalale abawama umusango uyu, ukucila abatula lubali ulu lwine mwalumbula, tabafulila kuupwa, bena bafwaisha fye ukwangalisha. Shimona we nkashi yandi iwe ifyo ucindeme neco uli pa bukulu. Ala kwena eko twasasa few Babemba ku kufwaisha abana”.

Janet amwentulako fye, alasuba kondakita kilishi ati: “Ala mukwai, bushe umwana wa muntu uwafyalwa ubuntungwa, e wingalaenda icendeende, bulya bupuba ubukalamba sana”.

Basi ico alebutukisha, takokwele ukufika mu Ndola. Janet ico ashaishibe ukwakwikala pa kulolela ishitima lya ku Lusaka, cilya afuma muli basi, aipusha kondakita ati: “Bushe uko balolela ishitima nikwi, kabili lili no kwima nshita nshi?”

Kondakita: “Sisita, ishitima lilefika ubushiku sana. E mukuti inshita yonse ii muleyaikala ku wetingilumu ku citesheni. Bushe tamwaba abo mwaishiba muno Ndola?”

Janet: “Iyoo mukwai, nelyo fye umo, nshishibe no kwakulola nga nafuma pano”.

Kondakita: “Kanshi linden mwisakamana, twalaya nenu kwa nkashi yandi, eko muyeikala mpaka ndemubwesha ilyo ishitima lileisa”.

Janet baima na kondakita kwa nkashi yakwe. Nkashi kwa kondakita apokelela Janet bwinobwino, ena aletontonkanya ukuti cisotwe ni bukwe bwakwe.

Kondakita alaeba nkashi yakwe ati: “Aba twaisa nabo niba.....”. ico ashishibe ishina lyakwa Janet, e pa kwipusha ati: “sole basisita, bushe nimwe bani ishina?”

Janet ico ashalefwaya ukuisokolola, aputa ilya kuputa ati: “Nine Margaret Zulu”.

Kondakita: “Eya, ba Margaret Zulu, tufumine nabo ku Mufulira uko bekela na balume babo Ababemba nga fino fine na ifwe tuli. Baleya ku kumona abafyashi babo ku Lusaka. Ico bashakwata bantu babo muno Ndola euku naisa nabo kuno pakuti eko batale batuushe mpaka ne shitima lise”.

Ala mukwai nkashi kwa Peter Mwansa (e shina lyakwa kondakita) nao aba uwaponsela; kuti kalekale ne cakulya nacipya, ba Peter na Janet bapembuka.

Inshita cilya iyakuya ku shitesheni, Janet asantika nkashi yakwa Peter Mwansa pa kubapokelela cisumacisuma. Kabili baima na Peter ukuya ku shitesheni, Peter aya nasenda icipe cakwa Janet.

Mu nshila bakumana na banakashi batatu abalefuma ku shitesheni. Kuti bati bakutike, baumfwa balelanda abati: “Abanakashi ba muno nshiku nabafya sana, tabalefwaya kwikala na baume iyoo. Uyu twaumfwa abutwike lelo ku Mufulira ku muleme wakwe, kabili baleti ali na pa bukulu”.

Umwanakashi, umbi ayankula ati: “Alai ne ulya acilashimika mukaaya, atile apo bekala na pabutwike umwanakashi wine uyo, ni mupepi. Abene bali bamulumbula ne nshina, nampo nga bacilati Joni aya bacilati Janet, mulume ni Joni”,

Janet apo atemwa pa kumfwa ukuti ishina alumbwile kuli kondakita ni limbi. Na kondakita wine tatungenye nelyo kamo ukuti ni uyu wine tuli nankwe. Kwena Peter asuka abepusha ati: “Nga kanshi uko mwaumfwa amashiwi ya musango uyo nikwi!?”

Umwanakashi umo ati: “Twaumfwa ku baisa ne shitima ukufuma ku Mufulira. Mukwai abati umukashana wa kantu nasendela umulume utupe tonse nakalyanakalya”.

Janet aikatwa no mwenso ukalamba pa kwishiba ukuti ukufyuka kwakwe nakwishibikwa. Peter ena atendeka ukwebaula abanakashi abafyuka ku balume babo; Janet alesuminishako ilya nkulilishi.

Cilya baponena mu musebo wa tayala, na motoka umo ifi afuma kunuma. Cilya apalama apali Janet na Peter, anasha no lubilo. Janet pashele panono ukuti abutuke, wena ati nalimo ni bakapokola batumine ukumufwaya atemwa ni Joni wine namukonka. Janet aumfwa ishiwi ilyo aishiba lyamuposha aliti: “Shimwapoleni na Mrs. Bowa”.

Uyu aposha Janet ni Japhet Daka, nga muleibukisha, ulya abasendele ukubatwala ku Lusaka ku bwinga.umwenso elyo wacila kuli Janet, wena atontonkanya ukuti eo Joni atuma ukwisa mubwesha, lelo pa kufyuka kwakwa Janet taishibepo nelyo kamo.

Daka aipusha Janet ati: “Ni shani ba Mrs. Bowa muleya kwi?”

Janet: “Naya ku Lusaka ku kumona bamayo”.

Daka: “Oh, kanshi tuli fye lumo, lwa ba nkonshi na bampelembe. Na ifwe bene no munandi uyu, eko tuleya. Twawisha akasuba ku mulandu wa kuwaya motoka. Nomba twayashita amafuta nga twashita ninshi e mile twaya. Natucelwa sana tulefwaya ukuyafika ku maca”.

Janet: “Iye mayo ba Daka wesu, shimwingampelako lifiti namupapaata ni musha wenu”.

Daka: “Nga katundu ali kwi?”

Janet apoka katundu kuli Peter, asantika no kusantika. Mu mutima ati no kuti bwali bwandi waya amalunga. Apo Janet te pa nsansa, pa kusanga tafikile ku citesheni ce shitima uko aumfwa ilyashi lya nkubula mutima lyapoma nge cipoma. Kabili atemwa nganshi pa kumona ukuti Daka teshibe nelyo kamo pa mulandu wa kufyuka kwakwe. Peter nao uo beshile nankwe teti atolepo na kamo, pantu ishina ilyamulumbula Daka nalyo lya Mrs. Bowa. Awe mukwai Janet wesu alatasha na malaika mulinshi wakwe.

Daka anyanta na ku cela. Baenda bushiku bonse muli ba 1 koloko bafika na mu Lusaka.

Janet tafwaile kufikilila kumwabo, alomba Daka ukuti amutwale kwa Clara Nkosi ati: “Kambalile ku munandi, kumwesu nebwelelako akasuba nga nasamba, nafwala na bwino”.

Clara apapa nganshi pa kumona Janet pa nshita ii. Awe Clara apokelela umunankwe, amupela ne cakulya. Cilya Janet alya elyo asosa ati: “Ninaka sana,

ndefwaya ukusendama pakuti ntuushe. Clara ayanshila umubiye, asendama kwati ni mfubu, ulucelo ali wa kubuusha fye.

Clara ati: “We mukashana we, na nomba wasendama fye, shi buuka usambe, unshimikileko nefyo waendele”.

Janet aisasantamuka, ayolola ati: “Ala nakile cibi ku mulandu wa kwenda bushiku bonse ukwabula ukutuusha”.

Bonse babili baya mu bafa ku kusamba. Mu mashiwi ya pa muulu, Janet ashimikila umubiye ifyo afyukile.

Clara ati: “Ine kwena nalishibe na kale ukuti tawalefwaya kuupwa, ni banoko e bakupatikishe. Kwena ine natemwa sana apo wafuma ku cintu ico ushifwaya. Nga kanshi pali ili fumo ukacitapo shani”.

Janet: “Umwana kwena nkalela te mulandu, lelo kwena nshakabwekeshepo ukukwata na umbi. Akatila fye ashisumuka nkesemushila na bamayo”.

Bati bapwe ukusamba, babwelelamo ku ng’an da ku kunwa tii. Lilya balenwa tii, Janet ashimikila umubiye tonse utwalengele ukuti afyuke, ati no kuti: “Muno Lusaka mwena nshilefwaya kwikalamo, kabili nshilefwaya kumonana na bafyashi bandi, nuishiba bakalipa nganshi, nga baishiba ukuti mfyukile fye, kuti bankulika fye umwando no kumbwesesha ku ishilu lya Mubemba lilya. Ndi no kuya ukutali”.

Clara: “Ngo lefwaya ukuya kwi, ni ku Petauke?”

Janet: “Ata, ine kuti naya ku Petauke ku mpanga! Ndi no kuya ku Harare”.

Clara apanga ati: “Ku Harare! Nga ukaya shani?”

Janet: “Nga badraiva bafule ifi, lelo line ndepanganapo na umo, pantu naishibana na bengi, mailo line ninshi ndi mu Harare. Eko ali na cibusa wa bayama, ena umulimo wakwe pe wa kufumya katundu kuno Lusaka no kutwala ku Salisbury. Kabili kulya nako afumyako fimo afileta kuno Lusaka”.

Clara ati: “Cisuma, neisakutwala nga nafuma ku ncito.

Janet: “Mune wesu wiebako nelyo umo ukuti ndi muno Lusaka, palibufi nga bafyashi bandi”.

Clara ati: “Wisakamana nshaebeko nelyo umo, cikulu na iwe wikale fye mu ng’anda wilaendauka”.

Ilyo Clara ainuka ku ncito, atwala umubiye ku citesheni ca basi. Namutekenya atemwa nganshi pa kumona Janet. Ala mweba ati” Yaba, lelo ine intila nkakukona na mu menso Janet wandi, cawama sana apo twamonana. Ulefwaya nshi?”

Mu nshita inono Janet asosa umulandu wakwe, draiva ati: “Okee, ukase ne nshita ya 7 koloko ulucelo. Mailo line icungulo tukaba mu Harare”.

Cilya babwelela ku ng’anda, Janet kabili alapapaata umubiye ati: “Napapata sana Clara wesu, wikesha kwebako nelyo umo ukuti nalipita kuno mobe, nelyo ni Joni wine nga aisalemfwaya”.

Clara nao alaya ati: “Wisakamana nshakebeko nelyo umo”. Buleca fye, janet aoda na taxi wa kumutwala ku citesheni. Pa 7 koloko baima balaya no kuya.

NATUBALE tubwelele kunuma tumfwe ifyo Joni nao ashele acita.

Joni ilyo afika pa ng'anda ukufuma ku ncito, asanga pa ng'anda tapali nelyo umo. Amona loko e ulepepelela pa mwinshi. Ukulolesha mu cikini umufuuke cushi, mwendele no tunyelele. Atontonkanya ati: "Nalimo umunandi ubulwele bushele bwamutikisha, kuti nalimo nabayamuteeka ku cipatala nga eko ele".

Abuula kii wakwe, aisula iciibi, aya muputule ku beti. Amona kwena beti nabanshika bwino, lelo amashitibeti na mabulangeti yamo tapali. Alolesha apo ashile inkoloko yakwe pa tebulo, te yakumona, liluba walya. Apo no mutima wafuma. Alolesha ku cibumba, amona amadreshi yakwa Janet no tupe twakwe utwingi tamuli, na sutikeshi wakwa Janet wine. Lyena aisafuma ulubilo ku kwipusha abena mupalamano. Aipusha paba patatu, bamweba fye ukuti ukufuma ulucelo tabamumwene namu menso. Kanshi akaice kamo pali tulya tutatu twali tushindike Janet katesha e kayasuka akati: "Al aba Janet nabaya ku Ndola nifwe twacibatwala na ku kunina basi ulucelo.

Joni: "Ele ulucelo na nshita nshi?"

Akaice: "Ndetontonkaya tapacipita nshita nkalamba apo mwali mwaila ku ncito".

Bwangubwangu amano yakwa Joni yaisuka, amona no mulandu ulengele ukuti janet abutuke. Ailuka no bulwele bwakwe ukuti bwa bufi, alefwaya inshila ya kufyukilamo.

Pa nshita ine ilya Joni aya kwa banalume ku kubashimikila iciponene ku ng'anda kumwakwe. Banalume bayakalipa sana pa mulandu wakuti Joni alufya ifipe ifingi, bati no kuti: "Tefyo nakwebele we mwana wani, ala batila akanwa ka mwefu takabeepa; nakabili abati 'umukalamba apusa akabwe, akebo tapusa".

Joni icamusakamika no kucila ni nkoloko yakwe iyo atemwa ngo mwana, aeba banalume ati: Yama ine pa 30 ndi no kuya nafwaya Janet".

Banalume cilya bati bamuleshe, abeeba ati: "Mwitila ndefwaya ukuyamubwesha iyoo, nefwaya ukuyalondolako fye utupe twani; umwine wena nshakamusakamane nakabili".

Banalume: "We mwana wandi kuti wanufwaya shani uo ushishibe nook alolele?"

Joni: "Kanshi nishi apupukila mu mulu, lelo nga ni muno calo ine nshakabwelele kuno, kano nkamusange".

Banalume abati: "We mwana wandi suulako, icikulu mweo ukanonka fimbi, batila sungo mukoshi ubulungu tabubula".

Joni aisafwituka ne cipyu mu ng'anda mwa banalume abwelela na kumwakwe. Banalume bashala baleeba abakashi abati: "taumfwile Nakulu Cewe, mwano uyu nalemweba shani? Abalumendo ba uno mwaka tabomfwa. Umone ifyo nakonkomene pa mwana ulya nati wiesha kuupa bakashana ba muno kalale, awe cakaana fye nga mu lubuko".

Abakashi: "Lelo abana bamuno nshiku kuti wamufunda akumfwa, ala few baleumfwa nifwe mulilo wa kale. Kabili uwamabele talanga nshila wena ati mabele yandi bamwene".

Paul na Robin ilyo batesha ukuti Janet nafyuka, baya ku ng'anda kwa Joni pakuti bamutalalikeko umutima. E kuti apo Joni ashile mu Mufulira, ubu e bushiku bamwene ukuti akwata ubulanda.

Joni ati: "Bane lelo elyo canshinina nga fwaka. Natumpile nganshi pa kuupa ulya kapenta. Kwena nelyo cibe shani pa 30 nkamukonka, kano nkayemupesha fye uko ayashipesha".

Robin ati: "Ulefwaya ukukonkako mwa!"

Joni: "Nangu pa citukutuku kuti naya ukushili mfula yakuntiinya".

Inshiku shakonkapo Joni alemoneka bulandabulanda, asansamwikeko fye ubushiku apokelele kalata ukufuma ku Chinsali. Abafyashi bakwe balefwaya Joni uktwala umukashi wakwe ku mushi pakuti bayamunonapo.

Bushiku bumo Joni aile ku tauni ku kushita petrol. Awe kuti ngomu bakumana na cibusa wakwe Japhet Daka, balaposhanya.

Daka ati: "WE mwaume nacifwaya ukwisa ku mobe ku kwisashininkisha ili lyashi njumfwile ukuti Janet alifyuka. Bushe ico kuti caba cacine?"

Joni: "Te bufi cacine. E mukuti papita inshiku pabula apo afyukila".

Apo pene Daka aikata Joni pa kubeya ati: "Leka no kushimika, Janet nine namusendele na mu motoka wandi ukumutwala ku Lusaka ukufuma mu Ndola. Kabili njishiba ukuti afyukile fye nga nalimubweseha kuno. Lelo ampepele ubufi ubwinebwine icakuti nshatotelepo na bowa nge shina lyobe. Cali ni nshita ya bushiku, namusangile aleya ku citesheni ce shitima, bali na kalumendo kamo ifi, akamusendeleko sutikeshi. Ena asosele ukuti niwe umutumine ukuyamona abafyashi bakwe. Na cilya ali filya ine na neti efyo caba, Joni atuma umukashi pakuti abafyashi bakwe bayemupaalako amate, e calengele no kuti musende".

Joni ati: "Cawama sana pa kwishiba intunga alolako mune kwena iwe tawabifishe kabili wawemye nganshi; iwe e kuntemwa wantemwa pakuti ulengafwa mu nshila shonse. Na pa kusenda umukashana nine wacindike. Awe iwe bucibusa tabwakapwe nangu cikabe shani",

Joni: "Bushe mune ku Lusaka kwine wailemusha pa ng'anda pamwabo?"

Daka ati: "Iyoo, mune namushile pa ng'anda pa Clara Nkosi pa No, 1634"

Joni: "Yaba eya mwandi, natotela sana mune Daka".

Ukufuma ubu bushiku Joni alalonganye indalama sha bulendo bwakwe. Asuka alonganya ishakuti shamwafwa pa bulendo bonse.

Pa 30 cilya afola amalipilo yakwe alomba na lifi wa mweshi umo, awe cine bamusuminisha. Atwala ne citukutuku kuli bamakanika bapitamo baciwamya mwe, caba fye kalantiya. Kasuba konse Joni aikalila ukupekanya utwa pa bulendo bwakwe.

Ulucelo pa 1 september Joni nakaka, atala aya ku kushalikapo banalume. Nabo bamupaala amate abati: "Wende umutende".

Joni apopene anina ne citukutuku cakwe, alaya no kuya. Neco nomba fyalipeya kuli Joni, kuti nga alebutuka kwati ni filya bakapokola babutuka nga balefwayo muntu. Mu mano yakwe mwali icakuyafika ku Lusaka ubu bwine bushiku.

Joni afika mu Broken Hill, aumfwa insala, aya mu tii lumu ukuti anwemo tii. Acili alenwa, amona akaice kaleshitisha African Parade; ashitapo umo atampa no kusoma.

Kuti cilya afika pe buula lilya balangisha abakashana abawamisha amona cipica cakwa Janet ici. Nomba ukumona pe shina amona balembele ukuti uyu mukashana abeeka ngo lutanda ni Celina Tom uwa mu Lusaka, nomba aletandalila bacibusa bakwe mu Harare".

Nomba ishina lya Celina Tom lyapesha Joni amano nomba lya Celina Tom aipele fye pa kuti camwafwa ukubelama".

Mu mutima ati no kuti nangu cikabe shani ndi no kufika ku Harare. Ashipwa ukunwa tii aima alaya na ku Lusaka.

Mu Lusaka afikamo ne nshita ya 4 koloko, apitilila ku Matero ku ng'anda ya bafyashi bakwa Janet.

Bana janet batiinine sana pa kumona icitukutuku calungama pa ng'anda pamwabo. Basuka balolekesha, elyo bamwishiba ukuti ni shifyalebo. Kuti Joni talatuusha no kutuusha, bamwipusha ico endele. Nao abeba ukwisabalondolwela nga bafyashi ba Phiri babwela ku ncito. Apo Banajanet te pa kusakamana baleti fye pali icapona ku mwana wabo ku Mufulira.

Ba Phiri abo balelolela, pa 4 koloko bafika. Kutalikutali balabilikisha abakashi abati: "Ngo yu kapokola asha icitukutuku apa afuma kwi?"